

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1|a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se î-
napoiază.

O vorbire de apărare*)

Onorat Tribunal!

Sunt avocat, dar ca acuzat mă folosesc de dreptul, ce mi-l dă legea și pe care mi-l impune firea mea de român. Deci voi vorbi numai românește. Mi-e așa de scumpă această limbă și țin așa de mult la dreptul meu, încât nu voi renunța la acest drept chiar dacă îndrăsneala mea ar contribui la înăsprirea situației, în care mă aflu. Precum însă maghiarului, care aparține unei anumite naționalități: naționalității maghiare, îi cereți ca să vorbească în limba maicei sale, tot așa sunt convins, că mie, care încă aparțin unei naționalități: naționalității române, de loc nu-mi veți lua în nume de rău, ci cred, că-mi veți pretinde chiar ca să vorbesc în limba românească, pentruca apărarea mea să aibă înfățișarea unui întreg și pentruca această vorbire să poată fi oglinda curată a sufletului meu.

Cutez să spun, că în aceste momente prin graiul meu vorbește neamul românesc însuș, căci astăzi nu numai eu, individul x sau y stau în fața d-voastră pe această bancă a acuzaților, ci neamul românesc întreg. Acest neam vine să-și apere drepturile sale străbune, călcate în picioare de un sistem neomenesc și să protesteze împotriva acelor, cari fără milă și cruțare îi biciuesc tot ce are el mai scump și mai sfânt.

*) Vorbirea unui acuzat făgărășan la procesul imnului „Deșteaptă-te române”, desbătut la Brașov.

O clipă nu mă gândesc să neg, că n'aș fi cântat imnul „Deșteaptă-te române”. Și chiar dacă nu l-aș fi cântat, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat voce ca să pot cânta, declar aici în fața d-voastră și spun lumii întregi, îi spun sistemului demonic, pe care îl reprezentați d-voastră și toți aceia, cari nu vă închinați libertății sfinte, că mă solidarizez întru toate cu soții mei acuzați și vă rog să mă considerați ca și cum aș fi intonat și eu imnul, pe care îl cântă de zeci de ani părinții și moșii mei.

Expozitura sistemului inaugurat dela înfăptuirea dualismului: D. procuror, ne acuză pentru un imn, care nu cuprinde în sine nimic agitatoric, cel puțin nu în sensul în care dânsul îl ia. Căci acest imn s'a încheat în niște vremuri, când românii ca și maghiarii erau condamnați la cea mai urâtă viață dobitocească și într'un timp, când ideile de libertate și de dreptate, ce veneau dinspre apus, pătrunseseră și 'n sufletul rob și legat de glie al poporului român. N'a fost creat deci acest imn, ca să agite pe români împotriva maghiarilor, căci pe atunci soartea mulțimii care alcătuia aceste două popoare era aceeași, era într'un fel de tristă, de grea, de posomorită și de ucigătoare. Andrei Mureșianu, acest bard, acest fiu adorat al neamului meu, a cărui liniște din mormânt o turbură astăzi procurorii acestei țări, era cu mult mai idealist și iubia cu mult mai mult pe om și pe deaproape și cunoștea cu mult mai bine soartea mulțimii de iobagi îndobitociți, decât ca el să se lase răpit de orgoliul sec al unui sentiment naționalist, de dragul căruia să caute ca să

îndemne la ură pe o ceată de oameni nefericiți împotriva altei cete de oameni tot așa de nedreptățiți.

Nu, onorat tribunal! Andrei Mureșianu era ceva mai emancipat, avea vederi mai umanitare și cu mult mai senine, decât ca el să se gândească la ura, care, cutez să afirm, e numai o fantoamă răsărită în capul d-lor procurori. Andrei Mureșianu vedea durerea, desnădejdea, situația dobitocească, în care își târăia viața neamul românesc. Il durea spiritul ticăloșit al vremii, îl durea soartea mizeră a neamului românesc de pretutindenii, îl indigna despotismul, tirania străinilor, cari îl apăseau și-l exploatau fără milă și fără cruțare. Și din vârtejul acestei dureri fără hotare ș'a instrunat lira, ș'a ridicat sus capul și răpit de inspirația divină, pe care ți-o dă suferința, a început să cânte imnul sfânt: „Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte!” Acest cântec se îndrepta ca un uriaș val de indignare și ca o îngerească trâmbiță de chemare și de reînviere către toți românii, cari umplu târâmurile dela Nistru pân' la Tisa.

Acest imn era semnul vremii, era glasul chemat să ridice un popor din situația sa dobitocească până sus la demnitatea de om și să-l înalțe spre ființa sfântă, spre Dzeu, dela care-și avea originea. El nu se îndrepta numai spre neamul din Transilvania, ci către toți românii fără deosebire de teritoriu, pe care erau așezați și s'a plămădit tot așa de spontan, cum s'au plămădit și imnurile poporului maghiar ca și ale altor neamuri.

Manuscrise găsite

de Ion Minulescu.

Comorile României.

Cum așa?... Există în România comori pe cari noi să nu le cunoaștem încă, comori de cari nimeni să nu se fi interesat de aproape sau de cari nimeni să nu fi pomenit nici cel puțin în treacăt, de hatărul cutărui sau cutărui cotidian, care ar fi răsplătit cu aur fericirea de a fi lansat cel dintâiu știrea unei asemenea descoperiri?...

Da. Există și la noi comori, comori multe și întinse, presărate pe ici și pe colo de către binecuvântata dărnicie a naturii care lăsându-ni-le însă în stăpânire, a uitat să ne spună:

— Căutați-le, găsiți-le și prețuiți-le. Nu vă gândiți la grădinile fermecate pe alele cărora își plimbă lungile trene, albele noastre Cosinzene, nici la podurile de aur păzite de balauri cu șapte capete și nici la palatele de cleștar pe ale căror trepte scânteietoare Făt-frumos se strecoară ca o adiere de vânt primăvărat, pentru a deștepta din somnul vrăjtit pe mult căutata și dorita Ileană.

Nu. Nu vă gândiți la nici una din minunatele comori ale basmelor pe cari strămoșii le-au descoperit cu mult înaintea noastră și din cari pe zi ce trece, nu mai rămâne decât amintirea propriei noastre copilării.

Vorbesc de alte comori cu mult mai apropiate, de podoabele țării noastre, pe care noi nu le cu-

noaștem și pe cari streinii ni le arată cu degetul și ne zic:

— Aici este o comoară!...

Câți dintre noi cunosc de unde începe și unde se sfârșește pitorescul României?...

Câți dintre cei cari au simțit îndemnul inspirației s'au inspirat din el?...

Câți dintre cei cari au simțit nevoia de a cânta, l'au cântat așa cum se cuvine, în forme neperitoare, după cum neperitoare rămân toate aceste capo d' opere ale unei naturi atât de darnice cu noi?...

Să nu ne întrebăm însă zadarnic—de câte ori suntem să răspundem pentru noi înșine, nu răspundem niciodată. Aceasta e firea noastră și firea nu ne-o putem schimba de cât cu greutate și în urma multor și multor regrete...

Românul nu este născut aventurier. Teama unei deziluzii a sugrumat în noi plăcerea unei victorii problematice. N'am riscat nimic, n'am câștigat nimic. Și pe lângă propriile noastre comori am continuat să ne strecurăm tăcuți, tăcuți ca niște umbre proiectate de lună pe acele ruine ale unui templu faimos pe vremuri.

Ne-am înspăimântat de propriile noastre umbre și nu ne-am ridicat privirile nici în sus ca să vedem că și cerul nostru este albastru și nu ne-am coborât privirile nici în jos, ca să vedem că și locurile noastre sunt visătoare ca ochii cari au citit,

au veghiat și au plâns. Și nu ne-am rotit privirile în jurul nostru ca să vedem că și pădurile noastre doinesc primăvara, și toamna doinesc din nou!... Cei cari au simțit nevoia, sau mai bine zis, cei cari s'au găsit în stare să simtă nevoia acestor minunate colțuri de natură ce constituie sârbătoarea ochilor noștri, aceia au trecut frontiera. Acolo cel puțin știau că au ce vedea. Au văzut mai mult sau mai puțin decât se așteptau, nu importă. Au văzut însă în deajuns cât trebuie să vadă niște ochi cari zi și noapte n'au făcut decât să se întâlnească vecinic cu acele nenumărate file de hârtie colorate, cu această grozavă armă pe care comerțul modern o numește reclamă.

Comorilor noastre însă, n'a avut cine să le facă reclamă. Și vai!..., trăim într'un timp în care chiar comorile au nevoie de reclamă. Fie deci ca cele câteva publicațiuni artistice datorite unor sinceri admiratori ai frumosului românesc, să servească drept vrăjitul toiag cu care săracul din poveste descoperea comorile din marginea drumului.

Iar într'un apropiat viitor, când miraculoasele noastre isvoare nu vor mai spăla pietrele, ci vor lecu pe cei suferinzi și când pădurile noastre seculare nu vor mai servi drept culcuș paserilor de pradă, ci drept speranțe supreme dătătoare de viață celor dornici de aer curat, publicațiile acestea vor trece din mână în mână și cei cari le vor privi cu mirare să-și zică: Pe vremea aceea, comorile României nu erau încă descoperite!...

D-voastră cântați „Kossuth Nóta“. Foarte bine. Noi cântăm „Deșteaptă-te române“. Imnul d-voastră e plămădit din sânge, al nostru din suferințe. Cântarea d-voastră e o chemare la revoluție, o sabie muiată în sânge, cu care chemați ostașii d-voastră la rășoiu, imnul nostru e un îndemn, o chemare necesară, cu care căutăm să le facem cunoscut miilor de iloți, că ei nu sunt dobitoace, ci oameni, că sunt cetățeni ai pământului liber, că sunt fiii legitimi ai unei țări, în al cărei țărâm și-au sămănat de atâteaori sângele și oasele și pe care l-au udat cu atâtea sudori și lacrimi, încât cu cale e, ca și ei să se bucure și să fie împărtașiți cu drepturi și dreptate.

Pe d-voastră și pe d. procuror în deosebi nu-l împiedecă nimenea să-și cânte imnul său revoluționar! De ce dar ne împiedecați pe noi de a ne cânta suferințele? De ce această deosebire? Nu sunteți și nu e și poporul maghiar — chiar conform legii — o naționalitate precum suntem și noi? De ce dar d-voastră declarați rășoiu drepturilor noastre, de ce oprimați libertatea, de ce vă puneți în calea unui drept, pe care natura însăși ni-l dă? De ce cântați ca cu sila, să ne convingeți, că în această țară a murit dreptatea, că umanitate nu există, că cultura și civilizația sunt niște concepții străine de stăpânitorii acestei țări? Au credeți d-voastră, că forța e un titlu de drept, că tăria unuia justifică tirania acestuia față de cel slab, care încă e om?

O, d-voastră aveți un haos de concepții, aveți o „națiune“ și aveți „naționalități“, un „nemzet“ și „nemzetiségek“ — pe cari le ciocniți una de alta, înzestrând pe cea dintâi cu drepturi, iar pe cele din urmă numai cu datorințe și cu prigoniri. Pe „națiunea“ fixată în lege ca o concepție colectivă, în care strângeți o mulțime de naționalități, căutați s'o identificați cu neamul, cu rassa maghiară. Și fiindcă acest gând, această speculă manuată cu o deosebită istețime de politicianii d-voastră — o știu și o înțeleg perfect, de aceea protestez și detestez pe bătrânul meu apărător, pe avocatul X, care spune, că noi încă am aparține acestei „națiuni“, care, accentuez, după tălmăcirile și răstălmăcirile, ce i-se dau, nu e alta decât națiunea maghiară, rassa maghiară, așa precum tot o astfel de națiune e și neamul românesc.

*

Dar mă opresc. Căci nu vreau să vă ostenez onorați judecători, cu „nimicurile“ mele. De vreți însă să confirmați ad literam cele spuse de mine, condamnați-mă. Voi primi cu cea mai mare liniște această condamnare, căci ea nu pe mine, ci pe d-voastră vă va învinge. Ea va spune lumii întregi ca o mărturie vie, că în această țară dreptate nu e, libertate nu e, umanitate nu e, că o formidabilă lume de cetățeni e lovită în cele mai omenești drepturi ale sale, că răpitate îi sunt cele mai scumpe comori ale sufletului ei.

Un lucru țin să vă fac cunoscut: Imnul „Deșteaptă-te române“, pe care d-voastră și toți martorii străini, ca și d. procuror îl pronunțați atât de falz — ceea ce încă îmi produce o adâncă durere, — acest imn e congresat în sufletul meu, e proprietatea legitimă a poporului românesc, pe care nu va fi în stare putere omenească s'o

distrugă, decât numai atunci, când veți nimici și sufletul meu și corpul neamului românesc. Ceeace însemnează: că nici-odată!

„Deșteaptă-te Române!“

(Un proces: reflexii)

Un ciudat amestec de sentimente îmi stăpânea sufletul în dimineața zilei de 16 noiembrie c. În această zi avea să se desfășoare în fața tribunalului din Brașov opt frunzișii ai vieții noastre publice pentru ca să dea seamă de îndrăzneala, care i-a îndemnat, ca la congregația din primăvara anului 1910 a comitatului Făgăraș să cânte imnul „Deșteaptă-te române“.

Mă gândeam îndurerat la barbara situație politică în care trăește neamul românesc din Ungaria și nu puteam de loc înțelege, cum de a putut ajunge acest neam până la un stadiu atât de nefelic, încât să fie prigonit și pentru cântecele, prin cari își tălmăcește într'un mod atât de îndreptățit nevinovatele sale sentimente. În întreagă poezia lui Andueiu Mureșianu nu găsim o singură frază, care ar avea tendința să îndemne pe români la ură împotriva poporului maghiar. Și-mi părea de tot ciudat, că Brașovul a devenit atât de venal, încât cutează să ridice acuză împotriva acelor cetățeni, cari până eri întregeau puternic viața acestei cetăți. Cuprinsă de adâncă revoltă îmi răsărea în față figura nemuritorului bard, care de acum n'avea să mai aibă liniște în cinstitul său mormânt dela marginea Tâmpiei, pe al cărui vârf stăpânește despotică statua unei căpetenii de oameni, cari n'aduceau cu ei lumina civilizației în largul acestor plaiuri.

Înțelegând deplin nedreptatea care se făcea, nu mai puțin mă mângăiam, că acuzații vor ști să apere cu sfântă demnitate imnul, care îmi părea contopit cu sufletul lor.

După nouă oare s'a început dezbateră procesului. Acuzaților li-s'a luat rând pe rând interogatoriul. Unul — protopopul Borzea — lipsia din motive de boală.

Trei acuzați: dr. Nicolae Șerban, Alexandru Șerban și Gheorghe Vasu iun. au recunoscut cu hotărâre, că ei au cântat imnul, ceilalți: dr. T. Popescu, Moise Brumboiu, Ioan Fulicea și Trandafir Dragomir au negat însă, că l'ar fi cântat. Martorii acuzei au susținut, că și d-nii Popescu, Brumboiu și Fulicea ar fi cântat. Auditorul a crezut, ce a vrut.

Unul însă din mijlocul acestui auditoriu, un distins fiu al neamului nostru îmi părea cuprins de o îngrijorare, care spunea evident, că în sufletul acestui neînfrânt bărbat al nostru clocotește o adâncă nemulțumire și revoltă. M'am apropiat de el. „Dela procesul memorandului n'am fost așa de agitat ca acum“ — îmi spuse el pe un ton, care trăda o nemulțumită indignare. Înțelegeam deplin rostul acestor cuvinte, mai ales, că îmi răsuna mereu ca un trist ecou apărarea unuia dintre acuzați, care spunea, că el n'a putut cânta imnul, deoarece pe vremea congregației îl dorea gâtul, ceea ce a căutat să dovedească și cu atestat medical.

„Aș vrea să văd mai multă mândrie s'o mai adâncă înțelegere a situației, pe care o au ei aici“ — continuă interlocutorul meu. Ei sunt aici, nu cutare indivizi, ci neamul românesc întreg, care e adânc lovit în drepturile sale cele mai elementare“.

Nu puteam să cotrazic nici una din aceste crude constatări, pe cari le făcea interlocutorul meu, ci cel mult să le întregesc și eu cu alte constatări tot așa de dureroase. Căci s'o spun deschis: din apărarea prea întezită a unora din acuzați și chiar ș'a unuia dintre apărători — un avocat din vremea veche — îmi făcusem convingerea, că acești acuzați ar recunoaște ei înșiși punibilitatea imnului nostru. Această tristă, dar adevărată constatare îmi umplea sufletul de o nemărginită nemulțumire și fără să vreau îmi fixam înaintea ochilor un mare semn al întrebării. Oare până aici să fi mers căderea noastră? Oare cutare acuzat trebuie necondiționat să protesteze așa de mult, că el n'a cântat imnul? Și oare apărarea lor să se reducă la o rece și simplă apărare de ordin iuridic? Nu îmi venea să cred și totuși adevărul acesta era.

Martorii acuzei fasionau după același calapod. Parte din acuzați se căznesc iară și iară să desmintă vorbele lor fără ca să caute, să se clarifice cu lumea sufletească a acestor martori și să

ajungă la înțelegerea așa de elementară, că în fața lor se înălțau mureii chinezești ai unui sistem întreg. Cu acesta aveau ei de luptat.

În contra acestuia trebuia să se îndrepteze protestul lor și cu revolta omului care are de apărare o cauză dreaptă și sfântă să fi sbiciuit întreg acel sistem, care singur e de vină, că ei au ajuns în acest veac al luminei în fața unui tribunal, ce avea să-i tragă la răspundere pentru că cutezaseră și ei ca să se închine într'un moment — libertății omenești.

Sentința e cunoscută. Mâna neagră a evului mediu a trebuit să iscălească încă o încălcare în picioare a dreptății și a libertății. În această vreme a muncii atotstăpânitoare, când omul nu mai are vreme să glumească — tribunalul din Brașov a aflat de bine să mai reinvieze pe o clipă timpurile de demult, când omul nu era condamnat exclusiv la muncă silnică.

Sasul Iahn și evreul Grünfeld au crezut poate, că printr'o astfel de sentință se restabilește dreptatea călcată în picioare de valahi. În vreme ce polonul Starosolsky, al treilea jude, era, și poate că este și azi de altă părere.

Sistemul e cunoscut. Infrișoșatul talio al vremurilor medievale își păstrează în Ungaria întreaga grozăvia de demult, cu o singură schimbare: Se aplică numai atunci, când valahul cutează să-și apere drepturile sale împotriva clasei feudalilor și a prea mult răsfațatei rasse maghiare.

*

Astfel s'a terminat acest proces, din care un singur moment — și acesta mai mult de ordin abstract — mi-a rămas ca o înălțătoare amintire. E vorba de apărare a unui acuzat, pe care o reproduc în fruntea numărului de azi al „Românului“.

Nu mai vorbesc de apatia generală, cu care au urmărit brașovenii dezbateră procesului și nu mai fac caz nici din faptul, că acești brașoveni au ținut pe acuzați chiar și după condamnarea lor într'o „splendidă“ izolațiune.

O întrebare îmi permit însă ca încheiere. Întreb pe părintele protopop Borzea: E adevărat, că la congregația amintită a cântat și dânsul imnul „Deșteaptă-te române“ și că într'adevăr dânsul a fost atât de greu bolnav, încât n'a putut să se prezinte la dezbateră memorabilului proces? Căci vrem necondiționat să facem o convenită selecțiune între român și român!

Declarațiune

Subscrișii tineri români din comitatul Sătmarului, absolvenți de universitate și de academii teologice, în conferința noastră intimă ținută astăzi 14 nov. 1911 în Baia-Mare am convenit cu unanimitate în următoarele puncte de declarațiune:

1.) *Declaram, că suntem în toate solidar cu partidul național român din Transilvania și Ungaria și stăm pe baza programului acestui partid, respectând cu toată sinceritatea hotărârile și enunțatiunile conferințelor naționale, cari formează linia de conduită în politică și arată scopul adevărat al luptelor noastre.*

2.) *Pentru conducerea luptelor noastre naționale, spre realizarea programului, acestor singur competent, conferința națională, a ales organul său executiv: „Comitetul central electoral al partidului național român din Transilvania și Ungaria“.*

Noi ne exprimăm și cu aceasta ocaziune deplina noastră încredere în actualul comitet al partidului nostru și ca urmare firească respectăm deciziunile și ne supunem conducerii lui înțelepte.

3.) *În aceasta ținută a noastră fixăm ideea mare a solidarității naționale, fără de care zadarnică ar fi orice întreprindere sau luptă națională și așa de sine urmează, că cine nu este cu noi, cu comitetul național, cu conferința națională, va să zică: cu înșși*

națiunea, acela este în contra națiunii și este pe calea cătră tradarea națională.

4.) Constatăm cu mândrie, că această solidaritate națională s'a afirmat în mod spontan și impunător, în toate conferințele populare ținute în zilele din urmă din Sătmar până 'n Brașov, de la Iárnave până la Orșova.

În toate adunările acestea populare, s'a proclamat cu entuziasm și unanimitate încrederea intelectualilor și a poporului român în comitetul național, s'a afirmat solidaritatea națională, s'a pronunțat cuvântul de osândă asupra încercărilor, fie de orice natură, — de a sparge această solidaritate.

5.) În aceste manifestațiuni, cari reprezintă voința obștească a poporului român, se cuprinde în mod netdoios judecata națiunii, asupra chestiei, că cine sunt conducătorii luptelor noastre naționale, și că în ce direcțiune voesc să fie conduse aceste lupte.

În aceasta se cuprinde totodată și legătura strânsă între trecut, prezent și viitor, a-deverindu-se în mod firesc învățătura cuminte și nestrămutată a tuturor vremilor, că tinerii în unire intimă cu bătrânii au să formeze o rânduială în sistemul luptelor, așa că în aceasta unire de vederi și aspirațiuni consistă falanga luptătorilor, adecă însăși viața națiunii.

6. Este o pretenziune a situației noastre politice, ca noi, generațiunea tină din comit. Sătmarului să constatăm și să afirmăm aceste adevăruri, pentru că noi suntem aici în luptă zilnică piept la piept cu dușmanii noștri politici, și noi simțim mai mult decât toți trebuința solidarității naționale și noi știm din experiență zilnică, cum și cât lucrează neîncetat și sistematic dușmanii noștri la spargerea acestei solidarități, bine știind, că frângându-ne rândurile, ar avea lupta câștigată.

7. De aceea ne simțim obligați, chiar prin sentimentele noastre naționale, să protestăm împotriva veleităților pornite din partea unor tineri ușoratici și necopți, cari lucrează conștienți sau inconștienți la spargerea solidarității partidului nostru național.

8. Înțierăm tot cu puterea sentimentului național obraznică cutezanță, ce arată unii prin scrierile lor neprecugetate de a micșora sau a discredita pe anteluptătorii noștri venerați de tot neamul și încărunțiți în cinste și ca oameni fără prihană înaintea neamului întreg. Deodată cu protestarea noastră le strigăm acel veto sincer și frățesc, față de care numai trădătorii de neam își pot astupa urechile.

9. Fiii devotați ai națiunii au întemeiat și susțin instituțiunile noastre culturale d. ex. „Astra” și în vederea înaltei meniri culturale a acestor instituțiuni au creat posturi bine dotate, pentru ca puteri vânjoase, ce s'au aflat vrednice pentru aceste posturi, să poată lucra cu tot devotamentul pentru înaltele scopuri propuse.

Nu putem privi indiferenți la spectacolul trist, ca nobilele năzuințe ale tinerilor și bătrânilor să fie cu desăvârșire denaturate și întoarse de către scopul lor, ca acele posturi să se prefacă în „sinecure” și nu permitem, ca desiluziunea obștească să fie impusă prin lucrări de Herostrași politici.

10. Declarăm, că expunerile făcute prin d. dr. Nilvan la adunarea din Seini întru toate corespund vederilor noastre, sunt oportune și îndreptățite și aderăm la proiectul lui de conclus, după care condamnăm toate veleitățile îndreptate contra solidarității naționale.

Dr. Ioan Selegian, Iuliu Lupan, Vasilie Lucaciu, Nicolae Țirea, Dariu Pop, Iosif Patak, Sandru Anderco, Aurel Dragoș, dr. Trifon Ghilezan, Valeriu Dragoș, Emil Cutean, Alexandru Vlaica, Vasilie Butean, George Bașca, Felician Pop, Emanuil Câmpian, Victor Avram, dr. Coriolan Bohățel, Alexandru Gogia, Mihail Berinde, O. Șandru, Aug. Dragoș, Alexandru Török, G. Florian, dr. Vasile Selegian, dr. Cornel Curtuș, dr. Carol Barbul, dr. Aurel Nistor, Victor Farcaș, Vasilie Coțelșu, Stefan Cherecheș, dr. Alexandru Racoti, Ioan Coste, Alexandru Mureșian, Isidor Hangea, Traian Pop, Ioan Bohățel, Virgil Șurani, dr. Ioan Tătar.

DISCURSUL

dl-ui dr. Teodor Mihali

președintele clubului deputaților români,
rostit în ședința dela 20 noemvrie n. a
Camerel ungare

Onorată cameră!

Fiind timpul înaintat, rog on. camera să-mi permită amânarea discursului meu pentru ședința de mâine.

Președintele: Fiindcă suntem abia la orele 1 și jum. iar cererea de amânare a discursului nefiind motivată, rog pe d. deputat să-și continue discursul.

Dr. T. Mihali: On. cameră! În numele partidului naționalității am onoare a declara, că atât pentru ținuta mea politică, cât și pentru neîncrederea cu care suntem față de guvern, nu primesc bugetul. Rog on. camera, să-mi permită motivarea acestei neîncrederi.

Guvernul actual a venit în semnul păcii. Cu prilejul venirii la guvern dintre membrii guvernului mai cu seamă d. ministru de interne a oferit partidelor pacea. Dar, cu durere trebuie să constat, că în viața practică, în guvernarea faptică n'a fost pacea dorită de d. prim-ministru. Nu voesc să-mă extind acuma asupra silniciilor comise de actualul guvern cu prilejul alegerilor. Doar acelea au fost veștejite aici, în cameră, ba ele au fost tratate amănunțit și în diferitele reviste.

Hantos Elemér: Scotus Viator!

Dr. T. Mihali: Da, Scotus Viator încă a eternizat faptele acestea. N'a făcut altceva nimic, iar d-nii deputați încă s'au putut convinge, că nu noi, naționalitățile am fost aceia, cari am informat pe Scotus Viator, ci d-nii deputați aici în cameră i-au servit datele.

Hantos E.: Cine?

Dr. T. Mihali: Intrucât cartea lui Scotus Viator a eternizat toate vorbirile și interpelațiile din cameră ale opozanților.

Strigăte în dreapta: Da, împodobite arbitrar.

Dr. T. Mihali: Asta e treaba autorului. Noi nu am contribuit cu nimic și nu l-am influențat.

Ce privește rezortul de interne, într'adevăr am fi așteptat, ca d. ministru de interne să fi luat unele dispoziții, cu multele nedreptăți comise zilnic de către autoritățile administrative contra tuturor popoarelor țării, dar mai cu seama contra noastră, a naționalităților, măcar în parte să înceteze. Durere însă, că în privința aceasta stările noastre administrative nu numai că nu s'au îmbunătățit, ci, din contra, mai tare s'au înrăutățit.

Din constatarea făcută aici de către antevorbitorul d. coleg Györffy Gyula precum și din interpelațiile și plângerile expuse în cameră v'ați putut convinge, că zădarnice ne-au fost cererile de a se face dreptate și de a fi apărați contra slujbaşului administrației, care a abuzat de puterea și situația ce ocupă; în privința aceasta nu numai n'am primit satisfacție și nu ni-s'a făcut dreptate, ci astăzi în administrație a devenit uz, că o sentință nedreaptă adusă de către subprefect, vicecomitele, autoritatea superioară, năzuește să rezolve recursul contra acesteea astfel, ca nu cumva să compromită pe subprefectul, iar autoritatea a treia, mai cu seamă ministerul de interne rezolvă afacerea astfel, ca să nu compromită pe vicecomitele sau pe autoritatea administrativă. (Contrașiceri în dreapta). Eu am experiențe în chestia aceasta și vorbesc din experiență.

Hantos E.: Spune cazuri concrete!

Dr. T. Mihali: Dacă d-voastră voți cazuri concrete, vă pot servi, dar ar trebui să abuzez de paciența d-voastră mai multe zile, deoarece e lung șirul faptelor, pe cari slujbașii administrației le comit mai cu seamă în ținuturile locuite de români. (Mișcare și contrașiceri în dreapta. Strigăte: Aceia purced strict.) Mulțumim pentru o astfel de stricteță care țintește la persecutarea continuă contra cetățenilor statului încât azi raportul dintre cetățeni și slujbașii administrației e de atare, că slujbașii administrației sunt considerați de cei mai primejdioși dușmani. Deși slujbașii aceștia ar trebui să-i fie poporului conducători și sprijinitori și să armonizeze cu poporul. Să începem cu comuna. Legea comunală asigură fiecărei comune dreptul de a-și alege primar comunal. Constat, că împrejurările actuale și sistemul de guvernament s'au desvoltat într'acolo, încât în Ungaria abia există comună, care să-și poată alege de primar pe acel individ, pe care-l voește și care e vrednic să fie ales, deoarece subprefectul abuzează de dreptul lui cardinal și în chestii de alegere nu purcede după cum cer interesele poporului, că adecă să știricească, că în comuna respectivă care ar fi bărbatul cel mai chemat și mai vrednic și pe acela să-l recomande. De aici obvine de multe ori, împrejurarea condamabilă, că respectivul primar comunal nu poate oferi garanță materială, în caz că lipsesc bani din cassa comunei (Sgomot). On. Cameră! N'ar fi permis, dar la noi azi a devenit uz, că primarul e numai cu numele primar, numai materialicește e răspunzător, dar într'adevăr manipulația banilor se face prin notari. (Contrașiceri în dreapta).

Tot astfel se întâmplă și la alegerile de notari. Subprefectul candidează pe cine el voește și prin faptul acesta dreptul de alegere devine iluzoriu. Eu m'aș bucura foarte mult, dacă n'ar fi așa, ci altfel, dar la noi, cel puțin în ținutul, unde locuiesc și trăesc eu, aceasta se întâmplă cum spusei.

Legea de naționalități și cea comunală ordonă hotărât, ca în ținuturile locuite de naționalități, întru cât se poate, în toate funcțiunile oficiose să se aplice indivizi cari fac parte din naționalitatea respectivă; iar în caz că nu s'ar găsi de aceștia, atunci să se numească astfel de indivizi, cari înțeleg limba comunei respective și a locuitorilor aceluși ținut. Azi, durere, aproape jumătate dintre notarii comunali nu vorbesc limba poporului respectiv, ci prin interpret se înțeleg cu poporul (Contrașiceri în dreapta). În cercul notarial, unde îmi am averea, în timpul din urmă a fost ales un notar, pe care nu-l voia poporul, care nu știe nici o boabă românește. (Sgomot). E de neînțeles, ce stări domnesc în aceea comună, unde notarul trebuie să comunice cu poporul prin ajutorul interpretului.

Sümeği Vilmos: Invețe ungurește!

Dr. T. Mihali: Mai departe, legea de naționalități și cea comunală asigură naționalităților, ca în procedura comunală să întrebuințeze limba proprie ca limbă protocolară. În privința aceasta vrednicul șef al guvernului precedent, primul-ministru dr. Alexandru Wekerle a și declarat aici în cameră, că în viața comunală naționalitățile au dreptul să se folosească de limba protocolară, fiindcă, durere, în ținuturile locuite de naționalități limba naționalității respective este delăturată din oficiu, de unde urmează, că ea nu poate fi întrebuințată ca limbă protocolară.

Nici nu poate vorbi o altă limbă, pentru că membrul reprezentanței nu știe decât o limbă. Aluzia mea se referă la limba protocolară; și e destul de dureros, că în ținuturile locuite de români limba noastră este formal exclusă din uz, chiar și în limba protocolară.

Iar ce privește alegerile, stăm așa, că se acordă dreptul alegătorilor de a-și alege ei nu numai notari și juzi, ci chiar și membrii congregaționali. În multe locuri am încercat să ne organizăm alegătorii, în vederea alegerilor congregaționale, în cercuri, unde 90% din populație sunt români. Am și isbutit în câteva cazuri, dar congregația de obicei nimicia alegerea. Ba s'a întâmplat, că față de candidatul nostru, — un avocat sau alt intelectual — comitatul ne-a pus de contracandidat un funcționar servil și l-a scos învingător, după ce de repetite ori s'a orânduit alegere nouă, așa că alegătorii noștri în sfârșit s'au urit de atata hal.

La noi tot mereu se proclamă, că este libertate, chiar și libertate electorală. Numai cât nu suntem în poziția, de a ne putea folosi de aceste drepturi, din motivul, că forurile comitatense ne împiedecă prin cele mai vădite abuzuri, devenind ast-

fel dreptul electoral al naționalităților ilusoric. Astăzi naționalitățile nici nu mai încearcă să-și exercite drepturile ce le revin, și să le valideze în comună, comitat sau pe alte terene, ci se mărginesc deocamdată a-și apăra drepturile omenești. Lupta noastră de fapt nici nu e pusă într'atât în serviciul ideii naționale, cât mai ales în serviciul ideii umanitare.

Intreruperi în dreapta: Vorbe mari!

Dr. T. Mihali: Vorbe mari, dar adevărate. Astăzi domnul ministru de interne nici măcar atâta nu face, ca să admonieze pe funcționarii comitatului, să nu treacă în hiperzelul lor peste acele margini, cari deja vatămă cele mai elementare sentimente umanitare.

Intreruperi în dreapta: Aveți drept autonom!

Dr. T. Mihali: Avem drept autonom, dar nu ne lasă să-l exercităm actualul sistem dominant.

Dați-mi voie să ilustrez cu un caz concret afirmația, că funcționarii comitatului nu i-au seamă legile dreptului privat.

O bancă a cumpărat la licitație un teritor de pădure, care a fost mai înainte manipulat de antistia urbarială și banca de 8 ani de zile înzadar cere ca teritorul să fie transcris, nici până astăzi nu i s'a ascultat cererea, dar pentru aceea e silită să plătească speșele manipulării și a administrării și de altă parte locuitorii din comună sunt tot mereu pedepsiți, pentru că lasă vitele să pască pe teritorul cumpărat. (Contestări în dreapta.) Mai înainte a fost avere urbarială pădurea, la licitație a fost cumpărată, iar acum e avera privată. (Zgomot.)

Eu așa cred, că dreptul de proprietate tocmai așa se acordă și unei societăți de acții și tocmai așa e nelimitată, ca și pentru unii, — cel puțin eu așa am știut și așa știu. Fie teritorul de pădure sau de câmp, tocmai așa dispune liber asupra lui, ca și omul privat. Altfel e, dacă e vorba de pădure de apărare, aici și proprietarul privat are drepturi limitate.

Tocmai așa și din partea autorităților administrative zilnic se comit atrocități pentru că — îndeosebi la noi românii e obicei, — portul nostru național este decorat cu tricolorul național.

Barta Ödön: Duceți-vă în România cu coloarele voastre.

Dr. T. Mihali. Multe ciocniri, și frecări a pricinuit asta între poporul pacinic și jandarmerie. Trebuie într'adevăr să te miri, cum de e posibil, ca cetățenii pacinici, cari își petrec undeva inofensiv, să fie torturați de jandarmi, pentru că portul lor național e împodobit cu insignii și colori, cari le-au moștenit dela strămoși și care au dreptul să-l poarte și că totdeauna din această pricină se ivesc ciocniri fatale, vărsări de sânge.

Ugron Zoltán: Românii nu-s națione, ci numai naționalitate. (Sgomot în stânga).

Preș.: Rog liniște!

Dr. T. Mihali: Am cetit în ziare, nu știu dacă e adevărat sau ba, că în privința aceasta d. ministru de interne a edat ceva ordinațiune jandarmeriei, că a fost destul din ciocnirile și scandalurile acestea.

În ordinațiune s'ar spune, că întrucât tricolorul e folosit ca o parte întregitoare a portului național și respectivul nu are intenția de a manifesta, în acest caz tricolorul nu trebuie confiscat.

Unui jandarm nu se poate încrede, cumpănirea acelei...

Ugron Zoltán: Ministrul nu se poate duce acolo!

Dr. T. Mihali: Împrejurări, că acum manifestează cineva și acum nu. Tricolorul doar e parte întregitoare a portului național. Dacă se duce în biserică, atunci nu manifestează, dacă își petrece, jandarmul va spune, — mai vărtos dacă îi poartă sămbetile, — că e manifestație.

Acest ordin nici pe departe nu a clarificat situația și nu s'au curmat abuzurile și frecările, cari se ivesc zi de zi. Dacă odată se recunoaște, că tricolorul e o parte întregitoare a portului național, atunci să aibă curajul d. ministru de interne, a dispune hotărât, că întrucât tricolorul se află pe portul național, nu e confiscabil.

A lăsa pe chibzuiala jandarmului, ca acela să pătrundă sufletul și să judece, că respectivul a avut intenția de a manifesta sau nu, aceasta va pricinui și mai mari încurcături, ca cele de până acum.

Tocmai așa stăm și cu „Deșteaptă-te române“,

imnul nostru național. Poezia aceasta s'a scris în anul 1848 și de atunci până astăzi s'a cântat cu orice prilej festiv și chiar și eu ca student am luat parte ca corist la cântarea acestui cântec și nimănui nu i-a trăznit prin minte să o evalueze de agitație.

Dar senzul legii exclude, că prin cântări s'ar putea agita, pentru că numai prin chip, scris sau cu cuvântul se poate agita. (Ilaritate în dreapta).

Dați-mi voie mă rog, legea spune clar, căci eu vorbesc de legea însăși, după care agitație se comite numai prin chip, prin scris sau cu cuvântul. (Ilaritate și contraziceri).

E o tradiție aceasta, onorată Cameră! Un ce, care a trecut în patrimoniul psihic al poporului și dacă-l atingeți, atunci pacea de mult dorită, care mereu se accentuează aici, nu se va înfăptui. E drept, că sunt politicieni maghiari, cari afirmă și cred, că chestia naționalităților nu e decât o problemă administrativă. Dacă referințele în ale administrației se vor îmbunătăți și gravamentele vor fi delăturate, și chestia naționalităților va fi rezolvată.

Eu nu împărtășesc această părere, pentru că astăzi chestia naționalităților numai prin creșterea unor instituții se poate rezolva, cari să asigure validitatea politică a popoarelor și dezvoltarea lor economică și culturală.

Recunosc, că dacă ar înceta pe teren administrativ plânsorile, cari conturbă buna înțelegere între naționalități și maghiari, s'ar putea pregăti terenul, ca în viitorul apropiat să se poată încerca și rezolvirea definitivă, cinstită a acestei chestiuni. Până atunci însă, onorată Cameră, până ce persecuțiile se repetă zilnic, și până ce autoritățile administrative lovesc pornind din diferite pretexte cu sentințe nedrepte în cetățenii ținuturilor naționalităților, mai ales, ca astfel să-și câștige merite, este exclus, ca chestia naționalităților să poată fi deslegată cu sânge rece și în bună pace.

Considerând deci cele spuse mai sus, mă asociez și eu la dorința, exprimată de antevorbitorul Györfy Gyula, de a sana în orice chip stările păcătoase din administrație, fie chiar prin statificarea acesteia. A susținea și mai departe referințele actuale, înseamnă, a proclama principiul: bellum omnium contra omnes —; prin asta nu s'ar asigura deloc înaintarea pacinică a țării și a popoarelor ei, din contra ar stânjeni și mai departe îndeosebi naționalitățile în progres, silindu-le să persiste în starea de defensivă, pentru a para nesfârșitele atacuri nemotivate, ba chiar în vădită contrazicere cu dispozițiile legilor.

Prima condiție a unui stat modern e, să se intereseze de toate acele instituții, cari sunt chemate să promoveze bunăstarea cetățenilor, și anume să aibă în vedere atât bunurile lor materiale cât și pe cele spirituale, fără deosebire de confesiune sau naționalitate.

Dacă statul a îndeplinit chemarea aceasta, atunci în mare parte a corăspuns datorințelor, ce le are ca stat față de cetățeni. Dacă însă în schimb vedem că d. ministru de interne nu e capabil să-și țină în frâu nici pe subalternii săi proprii, încât zi de zi trebuie să constatăm neîncetatele abuzuri ale funcționarilor administrativi, cari se poartă în modul cel mai brutal față de naționalități, călcând în picioare nu numai bunul simț dar chiar și legea a cărei sfințenie ei ar fi chemați să o păstreze, — atunci să nu vă mirați că nu putem avea absolut nici o încredere în guvernul actual.

O voce în centru: Cerem date pozitive!

V'am promis că o să vă servesc cu date din bielșug și o să-mi justific afirmațiunile aducând cazuri concrete, dar vă rog aveți puțină răbdare. Cred că nici d. deputat nu s'ar bucura dacă i-aș înșira acum, la timpul acesta înaintat, câteva zeci dacă nu sute de cazuri concrete. Voi avea altădată ocaziune să fac lucrul acesta. Dați-mi voie să vă declar încă astăzi, că partea cea mai mare a așa numitelor frecări naționaliste își au originea în ticăloșia sistemului administrativ. Autoritățile noastre, în ținuturile locuite de naționalități, proced în cazuri de transgresiuni de cele mai multeori ilegal, deoarece foarte adesea înșile inventează acele transgresiuni. Dacă de exemplu judelei comunal sau notarului nu-i place nutra cuiva sau s'a supărat din vre-o cauză pe cineva, atunci caută dinadins prilej să-i pună în cărcă vre-o transgresiune, după gradul supărării, mai mare ori mai mică. Și nici nu li-e greu să găsească prilejul căutat, căci se întâmplă de exemplu ca economul să fie împiedecat a-și scoate două zile dearândul gunoiul din grajd, și în cazul acesta notarul are drept — dacă vrea să uzeze, mai

corect să abuzeze de acest drept — să-l pedepsească.

Contele Batthyányi T. (intrerupe):

De asta nu vă puteți plânge numai d-voastră, naționalitățile. Aceleași lucruri s'au întâmplat și cu populația maghiară din Szekszárd:

Dr. T. Mihali (continuă): Conced că i-se face și poporului maghiar destulă nedreptate, însă e slabă mângăiere pentru noi asigurarea ce ni-o faceți, că nu numai naționalitățile sufăr, dar sufere și poporul maghiar; protestăm și în contra faptului acestuia și susținem, că noi luptăm pentru bunăstarea tuturor popoarelor din țară.

(Aprobări în stânga).

Și dacă d-voastră (48-istii din stânga. Nota trad.) sunteți convinși de ticăloșia administrației, mă mir atunci, de ce nu v'ați îngrijit când ați fost la putere, să se pună capăt abuzurilor administrative și să scăpați odată poporul de șicanele acestea nesfârșite.

Aici e vorba, on. cameră, de soarta păturilor de jos ale poporului. De multe ori ni-ați pus întrebarea, de ce chiar noi luptăm mai mult împotriva domniei feudale. Iată de ce!

Pentru că suntem deplin convinși, că în urma domniei feudale suferim cu toții deopotrivă, atât poporul d-voastră cât mai vărtos naționalitățile. Noi numai feudalilor le atribuim faptul, că s'a introdus în politică așa numitul șovinism maghiar și sub pretextul acestuia își apără ei interesele lor proprii, veacuri dearându-l.

Cred sosit timpul, să împărtășim și masa mare a poporului cu drepturile ce i-se cuvin. Chiar de aceea am luat noi, în chestia reformei electorale, atitudinea pe care o cunoașteți: am cerut, atât în rescriptul ce am înaintat cât și în cuvântările rostite, să se introducă votul universal, direct, egal, secret și după comune. Am cerut, ca în chipul acesta să se democratizeze sistemul de guvernare, deoarece țara aceasta numai așa va avea viitor, dacă se vor lărgi drepturile poporului, dându-i-se masei largi a poporului influința cuvenită în guvernarea țării (Așa-i! în stânga extremă).

O voce (din dreapta): Asta-i trebuie lui Batthyányi!

Contele Batthyányi T.: Da, asta-mi trebuie! Să dăm drepturi poporului! Dacă și el (adecă Mihali N. tr.) cere același lucru, de ce să nu fim și eu aderentul largirii drepturilor! Ridicol! (Zgomot).

Președintele: Liniște, domnilor! Vă rog să ascultați pe orator!

Contele Lázár István: Atunci n'au să-l mai aleagă deputat pe Mihali!

Contele Batthyányi T.: Ai dreptate! Atunci n'au să-l mai aleagă! Are să cadă!

Dr. T. Mihali (continuă): Nu știu zău, pe cine vor alege atunci; eu lupt, aici, pentru apărarea drepturilor tuturor popoarelor țării și trebuie să constat cu regret, că partidul guvernamental, e cel mai mare adversar al votului obștesc, cu toate că foarte mulți dintre membrii lui au făcut alegătorilor promisiuni pozitive cu privire la sufragiul universal. Prima lor datorință ar fi deci să-și concentreze toate silințele pentru introducerea reformei dorite, care a fost doar pusă în vedere chiar și în mesagiul regal.

On. Cameră! Văd cu regret, că deși guvernul actual e aproape de doi ani în fruntea destinului țării, totuși nu ni-s'a dat încă să auzim o declarație hotărâtă cu privire la reforma aceasta de o importanță capitală pentru viitorul țării. Ce gânduri are guvernul, ce atitudine va lua în privința aceasta?

Constatăm, on. cameră, că îndeosebi partidele din opoziție dezvoltă o acțiune energică pentru introducerea numitei reforme, pe când membrii guvernului, chiar și aceia, cari mai înainte erau aderenții votului universal, tac azi tăcerea peștelui.

On. cameră! Nu puteți aștepta, ca noi, partidul naționalităților să avem încredere în guvernul actual, pentru că acest guvern ni-a promis pace și a adus războiu; guvernul acesta a promis introducerea votului universal și democratizarea guvernării, iar pe de altă parte se bazează pe clasa feudalilor și tinde să escludă și pe mai departe masele poporului dela guvernare.

Cu toate acestea mai am o rugămintă către on. guvern, și în primul rând către d. ministru de interne. Dacă și acum, în ciusal din urmă, se mai amână introducerea reformei electorale și a altor reforme de importanță vitală pentru dezvoltarea pacinică a țării, cum ar fi unele legi și instituțiuni cari să asigure progresul cultural și economic al tuturor naționalităților, punând astfel capăt frecări-

lor nesfârșite;— cel puțin până atunci să ia măsuri prin ordinațiuni ministeriale ca să înceteze odată nedreptățile și ilegalitățile organelor administrative.

În privința aceasta îmi iau voie să prezint următoarea moțiune (citește):

Moțiune: Să se îndrume guvernul de a propune un proiect de lege, prin care să se scoată de sub competența organelor administrative afacerile de transgresiuni și acestea să treacă în competența judecătoriei. (Sgomot în dreapta).

Nu primesc bugetul.

Ministrul de justiție și d. dr. T. Mihali. Citim în „Világ”: „După ce și-a terminat discursul deputatul Teodor Mihali, ministrul de justiție Francisc Székely s'a sculat din fotoliul ministerial și ducându-se la Mihali l-a felicitat strângându-i mâna, cu toate că Mihali a înjurat aspru administrația și justiția, ceea ce ca român trebuie să concedem, că a avut destule și bazate cauze să o facă”.

Declarațiile lui Kristóffy. Ziarul „Gross Österreich” publică un interview cu fostul ministru Kristóffy, actual-șef al partidului țărănesc, care declară, că el duce lupta contra oligarhiei maghiare, compusă numai din câteva sute de familii, cari asupresc poporul și naționalitățile.

Kristóffy spune apoi, că votul universal va crea în Ungaria baze sănatoase. Cât pentru naționalități, ele nu prezintă nici un pericol; de îndată ce vor avea recunoscute toate drepturile lor, ele vor lucra în înțelegere cu ungurii pentru binele țării.

Ungurii vor pieri. Ziarul „Deutsches Volksblatt” din Viena analizând ultimul recensământ din Ungaria constată, că ungurii scad ca număr, confirmând astfel teoria sociologului Gumplovicz, că ungurii sunt meniți peirii.

Spargerea partidului poporal. Corifeii partidului poporal Rakovsky István, fostul vicepreședinte al camerei și canonicul Molnár János cari de mult se dușmăneau tacit, s'au certat acum câteva zile la un banchet al partidului. Ajungând chestiile interne ale partidului să fie tratate în publicitate, s'au desvâlit multe lucruri nu tocmai edificatoare. Se crede, că disolvarea partidului poporal va urma încurând.

Din Cameră. *Sedința de ieri.* Președintele, Návay Lajos, prezintă spre verificare mandatul lui Veszprémy István, ales zilele trecute în cercul Nádudvar. Citește apoi epistola lui Kabós Ferencz, prin care acesta renunță la demnitatea de vicepreședinte al Camerii. Cu deosebire partidele opoziționale, față de cari Kabós era mai conciliant decât Návay, își exprimă adâncile lor regrete pentru plecarea lui Kabós din scaunul prezidial.

Se continuă apoi discuția bugetului. Vorbește mai întâi *Haydîn Imre* (guvernamental). Încearcă să răstoarne afirmațiile bine documentate ale dlui Mihali. Adevărilor, știute de o lume întreagă, nu le poate opune decât fraze lătărețe și fără de nici o legătură cu meritul chestiunii. Mihali — zice mamelucul guvernamental — injură organele administrative, cari îndeplinesc cea mai frumoasă misiune la periferii, luptând în împrejurări foarte grele pentru a susține neștirbită ideea statului maghiar. Laudă și recunoștință li-se cuvine, iar nu hulă. (Bravo! Așa mai zicem și noi!) La urmă totuși e silit înțeleptul mameluc să recunoască, că sunt multe slăbiciuni în sânul slăvitei noastre administrații. Pentru sanarea acestor slăbiciuni propune statificarea administrației. Patruzecișioptiștii îl contrazic des și protestează în contra ideii de a le răpi comitatelor autonomia de veacuri.

Holló vorbește în contra statificării administrației, dar excepționează sistemul viriliștilor.

Mai vorbește *Rakovszky Iván*, *Eitner*, *Szivadk Imre* și marele farsor politic Apponyi, care și de astă-dată s'a dovedit de meșter neîntrecut în în-

câlcirea frazelor. Dreptate, echitate, spirit democratic, atmosferă sănătoasă în parlament și alte multe fraze sforăitoare au sunat din belșug de pe buzele sfătosului orator.

Sedința de azi. Îndată după deschiderea ședinței s'a procedat la alegerea noului vicepreședinte. A fost ales *Iankovich Béla* cu 143 de voturi din 162, câte s'au dat.

S'a continuat apoi discuția asupra proiectelor de reforme militare. La cuvântul *Bolgár Ferencz*, despre care se știe că a pregătit o mulțime de proiecte și memorande cu privire la dezvoltarea armatei. Accentuiază trebuința de a reforma armata în așa fel, ca pretențiile „națiunii” să fie pe terenul acesta deplin satisfăcute.

La sfârșitul ședinței interpelează *Polónyi* în afacerea de căsătorie a lui Burg Ferdinand, despre care s'a scris deja în ziarul nostru la timpul său.

O mică contrazicere

Ziarul „Românul” a pus în arhivă broșura canonicului dr. Karácsonyi János. Cu tot dreptul, fiindcă pamfletul în extenziune de 15 pagini, nici că e interesant.

Invechitele teorii Rösleriane nu atrag de loc în formă poporală; par prea mult poveste.

Și totuși povestea istorico-politică mi-a produs o desiluziune.

Aveam alte noțiuni despre povești. Știam, că timpul și spațiul n'au rol mare în poveste, dar totdeauna am admirat consecvența acțiunii, care cu sine însuși nu ajunge în contrazicere.

Și acum pot și eu pune credința mea în arhivă, căci pe pagina 7, a broșurei (o mie de vaiete etc.) cetesc literile tipărite: „Hiába hivatköznak, (adecă românii) Béla király névtelen Jegyzőjére, mert művének az erdélyi románokról (oláhokról) szóló része csak 1280 körül készült és utólag toldták azt bele az 1200. év körül irt mübe”. Pentru Dumnezeu cum să facă așa ceva.

Dar, și dar mi-se pare, că terfelitul anonim vorbește despre români, ca și despre locuitorii părților ardelenice, pe care stânga extremă a ungurilor i-a învins și adus sub stăpânire maghiară. Așadar la 1200 cel puțin așa vorbește un scriitor ungur.

Pagina 13 (număr nenorocos), îmi spune pe larg, cum istoriograful Bonfini pentru prima oară îmbată lumea cu apă rece.

Bonfini scrie istoria Ungariei în curtea regelui Matia.

Observă asemănarea limbei latine cu cea română, pe semne din ziare, căci el, „aki soha sem látott igazi román (oláh)” afirmă cu ne mai pomenită cutezanță, că românii sunt descendenții romanilor aduși în Dacia de divul Traian.

Bonfini păcătuiește și lumea întreagă se înșală crezând bazaconiile învățatului Bonfini.

De aici încurcătura mare.

Bonfini scrie la anul 1486, iar anonimul la 1280. Și totuși e Bonfini primul.

Și toate aceste sunt cuprinse într-o poveste scurtă abia 15 pagini în întregime, și autorul e academician maghiar, care combate pe valahi cu argumente specifice maghiare, de exemplu că anul 1486 a fost mai înainte ca anul 1280.

Dar îmi aduc aminte, că în Ungaria toate se cu puțință.

Amin.

ip.

Noul ambasador al României la Viena. Din Viena se anunță: Maiestatea Sa regele a primit alaltăieri în audiență specială pe noul ambasador al României la Viena, pe d. Mavrocordat, care a prezentat regelui actele sale de acreditare.

Conflictul dintre Rusia și Persia. Ziarul „Frankfurter Zeitung” anunță din Teheran, că Rusia a cerut dela guvernul persan îndeplinirea până Marți a cererilor sale și formularea de scuze.

În caz contrar trupele rusești vor ocupa 3 orașe persane, Casoin, Abderabad și Palessch.

Agitația studenților italieni din Austria. Sâmbătă a avut loc la Viena o întrunire foarte frecventată a studenților italieni, în scopul de a discuta chestiunea universității italiene.

Raportorul a citit o scrisoare a deputaților italieni din Austria Malfatti și Conti, în care aceștia afirmă că președintele comisiei bugetare a declarat, că chestiunea universității va fi luată în discuție săptămâna viitoare imediat după votarea bugetului provizoriu.

S'a votat apoi următoarea rezoluțiune:

Adunarea studenților italieni invită pe deputații italieni, în cazul când guvernul ar voi să amâne din nou chestia universității, ca să împiedece prin obstrucțiune orice activitate parlamentară.

Revoluția din China. Azi s'a reîntors în China Sun-Jat-Sen urzitorul și conducătorul de fapt al revoluției.

El a trecut din America în Londra unde a stat zece zile, în care timp a conferat cu oamenii politici asupra chestiunilor politice și financiare ale Chinei. Intrarea lui Siin-Jat-Sen în China e de o însemnătate deosebită.

Dupăcum era de prevăzut — revoluționarii se îndreaptă acum și contra străinilor. Mulți supuși străini au fost uciși. Intervenția puterilor se așteaptă în fiice moment fiind reclamată în mare parte de străini.

Japonia e pregătită să intre în China încă dela începutul revoluției: acum așteaptă numai un semn.

Revoluționarii înaintază spre Nanking în mare număr din patru părți.

Criza băncilor sătești din Bucovina

Ni-se cere publicarea următoarei scrisori:

Cernăuți, în 16/XI 1911.

M. St. d-le Director,

„Fruntașul bucovinean” Gh. Baltag publică în coloanele ziarului d-voastră sub titlul „Criza băncilor sătești din Bucovina” un nou articol, în care e vorba și de persoana mea.

Vă rog să binevoiți a tipări și întâmpinarea aceasta la cele scrise de numitul „fruntaș”.

D. Baltag scrie: „D. Gheorghe Tofan fost prieten și un aderent entuziasmat al lui Filimon, cu toate, că e în comitetul executiv al centralei băncilor sătești nu a stăruit să se puie cel puțin o cruce amintitoare pe mormântul părăsit al neobositului apostol țărănesc”. Cei ce nu cunosc faptele cum s'au petrecut, — și la judecata acestora speculează „fruntașul” Baltag, care n'are curajul să iscălească injuriile și insultele ce le publică — vor crede că Baltag spune adevărul. Lucrurile nu s'au petrecut așa. N'am fost „prieten” cu regretatul Filimon, deși aș fi dorit să fiu. Am lucrat alături de el numai într-o campanie electorală. Atunci ne-am cunoscut și ne-am apropiat, dar sbuciumul campaniei electorale nu ne-a îngăduit să legăm o prietenie bazată pe o cunoștință reciprocă mai adâncă. După alegeri ne-am întâlnit numai în trecăt. Am fost însă și sunt încă — ceea ce am mărturisit-o totdeauna — un aderent sincer al lui Filimon. De aceea la moartea lui am publicat în foiletonul ziarului „Cronica” din București, al cărui corespondent eram un articol în care am apreciat cu toată căldura și dragostea activitatea și personalitatea celui dispărut, articol care a aflat răsunet viu la toți cei ce l-au cunoscut și a fost reprodus de mai multe jurnale mari din regat. Mai târziu am scris un nou articol în revista „Junimea Literară” condusă de mine și de dr. Iancu Nistor (vezi anul III pag. 76 articolul: Mișcarea poporală din Bucovina — Grigori Filimon). Am făcut pe banii acestei reviste sârmane un clișeu și după acel clișeu un tablou mare care s'a vândut băncilor sătești. Am apărut la ori și ce ocaziune memoria și activitatea lui Filimon, dar nu m'am folosit de numele lui pentru răsbunări politice.

E adevărat, că n'am făcut în centrală propunerea ca să i-se ridice o cruce pe mormântul lui și n'am făcut-o deoarece știam că în centrală sunt și adversari de ai lui Filimon și s'ar fi putut foarte ușor întâmpla că în loc să-i cinstim memoria să-i discutăm slăbiciunile, „fatal legate de o mână de pământ”.

Dar dacă e această nestăruință a mea o crimă

aşa de mare, de ce mi-se aduce această învinuire numai mie, când e lucru ştiut că în direcţiunea centralei au stat oameni, cărora Filimon li-a fost prieten intim. Amintesc aici pe pâr. C. Morariu şi D. Sârbu, pe notarul dr. N. Blîndu şi alţii. Dovadă pe deoparte, că aceşti bărbaţi cugetau — îmi place a crede — în această chestiune la fel cu mine, şi dovadă că „fruntaşului“ Gh. Baltag nu-i e de memoria lui Filimon, ci de discreditarea mea. Ce-am făcut eu pentru Filimon am arătat, dar se naşte întrebare, ce a făcut Baltag şi alţii ejusdem farinae, alta, decât să-l desgroape la orişice ocazie, fără pic de pietate şi să-l arunce în faţa adversarilor lor. O astfel de lipsă de pietate se condamnă de sine.

Celelalte învinuiri, că „eu cu Florea Lupu... am dat lovitură de moarte ţărănimii noastre... că întreaga noastră muncă a avut de scop îmbogăţirea lor, sdruncinarea prestigiului românesc în Bucovina, demoralizarea masselor poporului prin presa otrăvită de inzulte (la care presă Gh. Baltag a colaborat în mod intensiv tocmai când ea devenise mai violentă)... mă mulţumesc a le respinge simplu ca fiind lipsite de orişice temei. Netemeinicia lor nu se poate arăta documentat într-o întâmpinare, ci pentru aceasta ar trebui o broşură voluminoasă.

Nu pot încheia aceste rânduri, domnule director, fără a-mi exprima mirarea mea, că organul d-v. publică astfel de articole pline de ură şi patimă politică şi personală.

Primiţi, mult stimat domnule director, asigurarea stimei ce v-o păstrez.

George Tofas.

Primul congres al federaţiunii avocaţilor din România

Tăcuţii Iaşi inundaţi de elocvenţa întregii ţări, iau înfăţişarea celui mai guraliv oraş. Tot din Iaşi trebuie să pornească şi această iniţiativă, după cum tot în el trebuia să aibă loc primul congres: pentru respectarea tradiţiei şi acreditarea ideii.

Congresul s'a deschis în ziua de 6 şi continuă în zilele de 7 şi 8 a. c. cu următorul program:

Duminecă 6 nov. Ora 10 jum. a. m. *Şedinţa de deschidere.* Ora 2 p. m. *Lucrări în secţiune.*

Luni 7 nov. Ora 10 a. m. *Lucrări în secţiuni.* Ora 2 p. m. *Şedinţa plenară.* Ora 7 seara. *Banchet.*

Marti 8 nov. Ora 10 a. m. *Lucrări în secţiuni.* Ora 2 p. m. *Şedinţa plenară.*

Ziua I.

Duminecă 6 nov.

Dimineaţa. Majoritatea congresiştilor sosind azi, au fost primiţi ca la oricare congres, de un comitet de recepţie, dupăcum un alt comitet a luat din timp măsurile pentru găzduirea oaspeţilor.

Deschiderea congresului. La orele 10 jum. a. m. congresişti s'au întrunit în sală.

Sunt prezenţi mai bine de 300. În asistenţă se observă numeroşi magistraţi, oameni politici, profesori universitari etc. Înainte de deschidere se împart d-lor avocaţi programa desbaterilor, diferite broşuri şi rapoarte în legătură cu chestiunile ce se vor desbate.

D. avocat Gorgos din Vaslui propune ca preşedinte pe d. C. B. Penescu, decanul baroului din Iaşi.

D. C. B. Penescu, mulţumeşte cu căldură pentru cinstea ce i se face şi urează bunăsoare congresiştilor. Arată apoi însemnătatea creării federaţiunii şi a congresului. Spune că această idee a pornit dela d. Eug. Herovanu, avocat din Iaşi. Ceteşte apoi telegrama următoare, trimisă de d. ministru de justiţie:

„Impiedecat de importante ocupaţiuni, regret că nu pot lua parte la desbaterile congresului avocaţilor. Urez din adâncul inimei strălucit succes avocaţilor. Asigur distinsul corp al avocaţilor, de toată simpatia ce-i păstrez şi de marele interes ce voi purta rezoluţiilor şi dezideratelor ce se vor formula în sânul acestui congres.

După aceea d. Penescu declară congresul deschis.

Ia cuvântul D. Eugen Herovan care spune că ideea pornită de la d-lui s'a pus în mişcare, numai pentru că era corăspunzătoare unei necesităţi cea dat ca prim rezultat întrunirea de faţă. Arată, că Federaţia are de scop strângerea raporturilor

colegiale între membrii barourilor din ţară şi punerea în comun a forţelor de care dispunem, spre a ne afirma prin independenţă şi demnitate. Voim însemnarea materială a forţelor de care dispunem, spre a ne afirma prin independenţă şi demnitate. Voim ca baroul să trăiască o viaţă mai fecundă, mai intensivă, mai omogenă şi mai conformă cu misiunile sale.

D. Giurculescu I. avocat din Câmpulung rosteşte o inimoasă şi patriotică cuvântare.

Avocaţii sunt pionierii adevărului şi dreptăţii omeneşti. — Arată câtă strălucire istorică dobândeşte ideea dreptăţii, când serveşte ideea de patrie. — Protestează apoi contra justiţiei maghiare, amintind de recenta condamnare a avocatului român, la Braşov. — Propune să se trimită avocaţilor români de pretutindeni o caldă salutare frăţească şi colegială, un puternic indemn la muncă şi jertfă pentru cele două religii: „dreptatea şi neamul“. Strigă terminând: „Să trăiască avocaţii şi luptătorii români de pretutindeni, pionierii idealurilor superioare ale neamului românesc.

D. Dissescu. — Felicită pe iniţiatorii congresului, arătând importanţa lui. Insistă asupra chestiunilor supuse discuţiei şi arată însemnătatea lor. D-sa propune trei chestiuni asupra cărora roagă congresul să i-a rezoluţiunile convenite:

1. Pe viitor să se încredinţeze sarcina protestelor numai membrilor baroului.

2. Să se adopteze şi la noi sistemul punerii în contact al avocaţilor, care sunt însărcinaţi cu pledarea contradictorie a proceselor.

3. Ca şi avocaţii să înfiinţeze o casă de retragere, a căror bază se poate hotărî în acest congres.

D-sa termină arătându-şi entuziasmul pentru această acţiune.

Se ceteşte următoarea telegramă trimisă M. S. regelui:

„Asociaţia avocaţilor din România. Întrunindu-se în primul congres al federaţiei, aduce omagiile sale de nestrămutat devotament şi credinţă tronului şi dinastiei“.

Se trimete de asemenea o telegramă d-lui ministru al justiţiei.

Şedinţa se ridică la orele 12.

Şedinţa de după amiază.

D. Penescu deschide şedinţa dând ceteşte unor telegrame de aderare.

D. Herovanu propune ca astăzi să se aleagă numai două secţiuni.

Membrii congresişti se retrag în secţiuni. Sânt numai două astăzi.

Secţiunea I. Sub prezidenţia d-lui Dissescu având de raportor de d. Eug. Herovanu. — Urmează o discuţie:

1. Teoria riscului profesional în materie de accidente de lucru, este compatibilă cu teoria legală e quasi-delictelor? şi

2. Care sunt neajunsurile pe care le oferă juriul în materie criminală?

Secţiunea II. Ca preşedinte e ales d. Dimopol (Târgoviştea) iar ca raportor d. Ionescu.

Chestiunile în discuţie sunt:

1) Care este fundamentul dreptului de intervenţiune al statului în materie contractuală? Care este domeniul şi limitele acestui drept?

2) În cazurile în care tribunalele noastre au de examinat cuprinsul şi aplicaţiunea unei legi streine, violarea acesteia dă drept părţii vătămate de-a uza de calea recursului?

La orele 6 se suspend lucrările de secţiuni, iar congresişti trec în aula Universităţii în şedinţa plenară.

Ziua II-a

Luni, 7 noemvrie.

Şedinţa se deschide la orele 10 şi jum.

Se cere şi se admite intervertirea ordinii de zi şi anume să se discute chestiile profesionale.

Se alege ca preşedinte al secţiei a III-a d. Antonescu iar ca raportori domnii Aslau şi Valerian.

După terminarea şedinţei plenare, congresişti rămân pentru a se constitui în secţiune şi a lua în discuţie *chestiunea profesională*.

Iată chestiunile admise de biroul secţiei a III. şi care vor fi discutate în şedinţa de după amiază.

1) Chestia regulamentării stagiului — 2) separarea onorariului de consultaţiuni, de acel de

pledoarie, chestia de a se legifera în sensul unei competenţe exclusive avocaţilor în materie de acte juridice. 3) Chestia privilegiului şi pactului quota litis. 4) Chestia privitoare la reglementarea severă a raporturilor profesionale. 5) Organizaţia consiliului de disciplină. 6) Casa de ajutor. 7) Secretarii de avocaţi. 8) Consiliul de disciplină în relaţiunile dintre avocaţi şi magistraţi.

Şedinţa de după amiază.

Şedinţa se deschide la orele 3.

Se dă ceteşte chestiunilor de secţiunea a III-a. Se ia în discuţie chestia *stagiului*.

Biroul propune stagiul de 2 ani, care să fie urmat de un examen.

Se votează în principiu stagiul efectiv. — Se discută modalităţile acestui stagiului. — Se propune şi se votează alegerea unei comisii, care să hotărască sistemele de aplicare a stagiului efectiv. Aceste hotărâri vor fi făcute cunoscut în şedinţa de mâine.

Şedinţa se ridică la orele 6 p. m.

Diseara la ora 7, are loc banchetul avocaţilor congresişti, în sala Teatrului Naţional.

Gheorghe Nalbă.

Lupta pentru Tripolitania

Rezistenţa arabilor din Tripolitania.

Tripolis. Agenţia Stefani află că lagărul duşman aşteaptă sosirea unei caravane de 600 cămili din Tunisia. O altă caravană a sosit dinspre vest la Zanzur.

Un individ dela graniţa tunisiană informează că au fost văzute de dânsul plecând caravane şi venind cu merinde.

Femeile şi copiii au fost trimişi din zuara. Au rămas în localitate doar bărbaţii în stare a purta armele spre a supraveghia ţara cu 150 turci.

La Agilat sunt iarăşi mulţi oameni armaţi.

Un arab, făcut prizonier acum în urmă, a spus că la Zania domneşte nemulţumire din faptul că deputatul de Zania Furhalby ar fi dat o proclamaţiune invitând pe indigeni să înceteze lucrările câmpului şi să pornească cu toţii la luptă ameninţând că de nu vor asculta, va omori vitele şi va confisca grânele.

Se afirmă că deputatul de Tripolis ar fi scris părinţilor săi să vindă totul şi să plece la Constantinopole unde le-ar fi găsit funcţii dat fiindcă consideră cauza turcească în Tripolitania ca desperată.

Prizonierii din Gatea scriu familiilor lor laudând tratamentul excelent ce-l au din partea italienilor.

*

Tripolis. Timpul s'a înseninat. Pe frontul oriental se trag ca de obicei focuri. În spre Sidimesri artileria inimică a tras mai multe focuri. Artileria italiană a tras asupra artileriei duşmane şi asupra câtorva grupe de arabi cari s'au împăştiat.

Insemnate forţe inimice au fost văzute în mişcare între Mesri şi Herni.

Eri un aeroplan a constatat că duşmanul e în acelaş număr în jurul Tripolisului.

Comandantul trupelor turceşti a stabilit serviciul cu schimbul pentru Arab, permiţând arabilor ca să se ducă la vetrele lor şi să vegheze de strângerea recoltei.

Înaintarea italienilor în interiorul Tripolisului.

Roma. — Ministrul de războiu a hotărît trimiteră la Tripolis a 7 regimente de geniu provăzute cu material de construcţie pentru căi ferate. Aceste trupe vor proceda la construirea de căi ferate, cari să ușureze înaintarea trupelor expediţionare în interior.

Articolul unui general italian.

Milano. — Generalul Maninni publică în „Corriere della Sera“ un articol intitulat „E nevoie ca Italia să fie tare și acasă“, în care arată că termenul triplei alianțe se apropie de expirare și, fie că alianța se va reînnoi, fie că nu, Italia trebuie să se înarmeze bine, acum mai cu seamă, când situația generală e turburată și nu se știe ce va aduce ziua de mâine. Apoi chiar în cazul când războiul pe uscat cu Turcia s'ar prelungi, nu sunt excluse surprizele și deci înarmările se impun. Articolul deși e scris într'un ton moderat, e merit totuși să dea de gândit, căci arată că în Italia domnește o adâncă îngrijorare.

Un nou indiciu de pace.

Roma. — Amiralul Aubry a primit ordinul de a lăsa liberă trecerea vasului turcesc pe care se află principele moștenitor al Turciei.

Gvernul muntegrecan contra Italiei!

Berlin. — „Vossische Zeitung“ anunță din Cettinge, că un ziar oficios condamnă, într'un articol de fond, procedarea Italiei față de turci.

Critica aceasta provoacă mare senzație, date fiind apropiatele legături de rudenie dintre Curtea muntegrecană și Curtea italiană.

Luptele continuă.

Constantinopol. — Guvernul a hotărât să trimită un ofițer superior ca comandant al trupelor turcești din Tripolis.

Din Egipt au plecat 2000 de cămile cu proviziuni spre Tripolis.

La Salip turcii uniți cu arabii sub comanda lui Fetty-bey au pătruns în tranșeele italiene punând mâna pe patru mitralieze, 2 tunuri și sute de arme.

Italianii au evacuat tranșeele lăsând în urmă 100 de morți și un mare număr de prizonieri.

După ocuparea tranșeele de către turci, flota italiană a deschis focul și a silit pe turci și arabi să părăsească din nou tranșeele.

Pierderile turcilor și arabilor sunt foarte mari.

Excese contra italienilor în Algeria.

Paris. — La Alger s'a întâmplat ieri excese provocate de indigeni împotriva italienilor.

Au avut loc grave ciocniri. Trei arabi au fost uciși. Numeroși arabi și italieni fură răniți.

Rezistența Turciei în Europa.

Constantinopol. — Poarta a dat însărcinare ambasadorilor ei să notifice puterilor că în urma zvonului despre o acțiune navală italiană, Poarta a luat toate măsurile militare de rezistență. Măsurile de apărare vor fi sporite de va fi nevoie în punctele amenințate ceea ce va aduce piedeci navigației internaționale.

Distrugerea triplei-alianțe?

Milano. Ziarul „Avanti“ susține că într'adevăr Austria a opus un veto acțiunii Italiei în marea Egee și că prin acest veto, tripla-alianță a încetat de a mai exista.

Femeile pacifiste și războiul.

Paris. — Ziarul „Paris-Journal“ anunță că societatea pacifistă a femeilor voia să se adreseze reginei Italiei în scopul de a cere intervenția ei pentru terminarea războiului din Tripolis.

Femeile olandeze s'au adresat profesorului universitar De Gubernatis din Roma și l-au întrebat în ce mod adresa lor ar putea să parvie în mâinile reginei.

Profesorul de Gubernatis a telegrafiat în acea-

stă chestiune la Haga dar telegrama a fost sechestrată de autoritățile italiene.

Aniversarea nașterii reginei Margareta.

Roma. — Agentia Stefani anunță din Tripolis: Ieri întreagă tabăra a serbat aniversarea nașterii reginei mamă Margareta. Dușmanul, cum ni-se anunța prin curierii noștri, au lăsat corturi, arme și munițiuni retrăgându-se șase kilometri în interiorul țării. Azi dimineață comandamentul militar a făcut o revistă minuțioasă asupra pozițiilor armatei noastre.

Instalarea noului protopop al Lipovei

Ieri, în ziua sfinților archangheli Mihail și Gavril, s'a făcut instalarea d-lui protopop *Fabritiu Manoila* în scaunul protopresbiteral al Lipovii. Instalarea a fost efeptuită prin d. *Gheorghe Popovici* asesor consistorial, care în calitate de comisar consistorial condusese la timpul său și alegerea de protopop.

Scaunul protopesc al Lipovii era vacant acum aproape de 4 ani de zile și protopopiatul întreg doria fierbinte să-și primească odată pe noul șef, care să înceapă viața nouă în acest colț românesc.

Oamenii de bine au primit cu multă satisfacție și cu adevărată bucurie numirea d-lui *Fabritiu Manoila* de protopop al Lipovii. Această bucurie s'a remarcat la evidență la instalarea de ieri. Frumoasa biserică din Lipova era tixită de lume: preoți, învățători, aproape toți intelectualii din Lipova și popor foarte mult. Liturghia a fost celebrată de d. asesor consistorial *Gheorghe Popovici* cu asistența noului protopop *Fabritiu Manoila*, preoții din loc *Ioan Cimponeriu* și *Florian Roxin* și arhidiaconul dr. *Iustin Suciu*, profesor la teologia din Arad. Răspunsurile liturgice le-a cântat corul meseriașilor români din Lipova sub conducerea d-lui învățător *Iuliu Putici*. Corectitatea în executarea cântărilor din partea acestui cor a pus în uimire pe cei de față. D. învățător *I. Putici* la finea serviciului a fost felicitat din partea tuturor pentru instruirea atât de corectă și conducerea corului.

Instalarea noului protopop s'a făcut în cursul sfinteii liturghii cetindu-se actele referitoare ale consistorului și singhelii (actul de investitură) dată noului protopop din partea d-lui episcop *Ioan I. Papp*. Cu acest prilej noul protopresbiter a rostit predică foarte potrivită, în care a dat promisiunea solemnă că-și va pune întreg sufletul său și toate puterile sale pentru prosperarea intereselor bisericesti și naționale ale cercului, care i-s'a încredințat și în acest scop a cerut sprijinul tuturor fiilor săi sufletești. Discursul a fost primit cu mare însuflețire și vii aclamări.

După serviciul divin, noul protopop a primit la casa sa felicitările preoțimeii și învățătorimeii din tract, ale corporațiilor parohiale și comunale din Lipova și a celor mai mulți fruntași din localitate, cari cu toții au ținut să-l asigure pe noul protoprezbiter de întreg sprijinul lor. A făcut foarte bună impresie faptul, că d. avocat dr. *Aurel Cioban*, capul partidului contrar la alegerea de protoprezbiter, acum s'a prezentat și dânsul la noul protopop asigurându-l de stima ce-i poartă și promițând și din partea sa și a tuturor amicilor săi sprijin și conlucrarea pentru promovarea binelui obșteșc al tractului. Noul protopop a răspuns tuturor cu iubire și cu blândetă.

La orele 1 d. am. s'a dat în restaurantul hotelului „Arhiducele Iosif“ un mare banquet, la care au luat parte peste 100 de persoane. Banchetul a decurs în cea mai perfectă ordine, însuflețire și armonie. S'au ținut toastele obicnuite pentru *P. S. Sa părintele Episcop* (prin d. Gh. Popovici), pentru comisarul consistorial (prin d. I. Cimponeriu), pentru noul protopop (prin d. I. Tuducescu), pentru sinodul protopesc, pentru protopopul Pr. *Givulescu* din Radna și a.

Astfel s'a terminat instalarea părintelui protopop *Fabritiu Manoila* în Lipova spre bucuria tuturor oamenilor de bine, cari cu drept cuvânt așteaptă dela noul protoprezbiter regenerarea tractului Lipovei.

INFORMAȚIUNI

Arad, 22 noembrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul metenrologic anunță scădere în temperatură la nordvest, pe alocurea ploii.

Prognostic telegrafic: la nord frig, la sud vreme moderată, pe alocurea ploii.

Temperatura la amiază a fost de 15.4 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe aprilie	Cor. 11.78
„ „ maiu	„ —
Secară pe aprilie	„ 10.23
Cucuruz pe maiu	„ 8.45
Cucuruz pe Iulie	„ 8.50
Ovăs pe aprilie	„ 9.76

Apoteoza științei

La congresul internațional al moniștilor ținut în Hamburg, la care au luat parte savanți și bărbați de știință specialiști din toată lumea, marele chimician și apostol al științei moderne, profesorul *Wilhelm Ostwald* a rostit un discurs epocal, făcând apoteoza și diagnoza științei moderne.

Ostwald, fanaticul propagator al credințelor noi, concretizate și cristalizate din rezultatele științei, a făcut cu acest prilej enunțaiuni prea emfatiche și mărturisiri, cari ne vădesc, că oricât de nalt este prestigiul acestui savant, nu poate fi scutit de greșeala omenească, ce a combătut-o însuși savantul mai mult, de unilateralitate.

La începutul discursului a definit importanța științei în termeni prea riscați.

„Tot ce concretizează omenirea în aspirații, speranțe, țeluri și idealuri prin concepția lui Dumnezeu, — știința ni le realizează“.

Știința își trăiește viața ei proprie, independentă — spune Ostwald. În stadiul ei de astăzi se aseamănă unui organism viu și complex, ale cărui celule sunt savanții. Aceste celule au menire importantă, unele mai mult, altele mai puțin, dar nici una nu este atât de mare și importantă, încât nimicindu-se, toată știința să se prăbușească. Pentru că știința sălășluiește nu numai în capetele omenestii, ea e eternizată în cărți. Numai o catastrofă mondială, prăbușirea pământului și a omenirii, ar putea avea ca urmare ștergerea științei. Această ființare a științei e cu atât mai solidă și mai dăruitoare, cu cât e mai internațională, o comoară comună a omenirii. Știința nu are o notă particulară, pământonească ca și arta, care trebuie să ție cont de însușirile speciale ale raselor și ale popoarelor.

Iată o părțică din discursul lui Ostwald, în care a apoteizat știința. Oricât de frumoase și sublime par a fi aceste combinații fanteziste, totuși trebuie să mărturisim, că Ostwald mai mare serviciu a făcut omenirii și științei, ca cercetător specialist în științele exacte, decât ca filosof diletant.

Pentru că oricât de însuflețit ar fi savanții pentru știință, ea a fost, este și va fi numai utilă, menită să precipite evoluția și oricât de genial ni se desemnează conturile vieții din viitor, al cărui fundament îl va alcătui știința, ea nici când nu va putea înlocui — revelația.

Cordae.

Vizitațiunile canonice, pe cari P.

Sa episcopul *Ioan I. Papp*, le-a făcut în protopopiatul Butenilor, au decurs cu o solemnitate splendidă. Peste tot locul P. Sale i-s'au făcut primiri foarte frumoase și impunătoare. Raport amănunțit vom da în numărul viitor al ziarului nostru.

Solemnitatea dela Cotroceni. Dela războiul din 1877 armata noastră n'a mai sărbătorit distribuarea decorațiunii „Virtutea militară“ la un grup de ofițeri.

Solemnitatea dela Cotroceni a fost prin urmare extrem de interesantă pentru armata noastră.

Au luat parte la solemnitate câte o secție din batalionul de cai ferate, batalionul de pionieri, regimentul 10 artilerie și escadronul 9 roșiori cu muzica batalionului de pionieri în frunte.

Pe câmp se mai aflau o mulțime de curiosi și ofițeri din diferite arme.

La orele 4 p. m. au venit pe câmp d-nii generali *Boteanu*, inspectorul general al genului *Aslan*, comandantul infanteriei și *Coandă*.

După vre-o câteva minute a venit și d. ministru *N. Filipescu*, însoțit de d. general *N. Popovici*, secretar general al ministerului de război. Ofițerii și trupele erau în mare ținută.

D-nii locot. *Zorileanu* și sub-locot. *Constantin Druțu*, împiedecați de boală lipseau dela solemnitate.

Trupele au format un pătrat în fața hangarelor și în mijlocul careului s'au înșirat ofițerii aviatori în ordinea următoare: maior Macri, locotenent principe Gheorghe Bibescu, locot. Popovici, locot. Istrati, locot. Capșa, locot. Roiangiu, sublocot. Negrescu și sublocot. Protopopescu.

D. ministru, înconjurat de generalii cari se aflau de față, a ieșit înaintea ofițerilor aviatori și le-a adresat următoarea cuvântare:

„Acum trei luni v-am văzut alunecând pe acest platou, în aeroplanul pe rotile. Două luni în urmă, făceați, ca aviatori desăvârșiți, serviciul de exploatare la manevrele regale.

„Ați cucerit într'un timp uimitor de scurt, aviațiunii noastre un loc de cinste printre armatele străine.

„Răsplata v-ați câpătat-o singuri. În niște vremuri de pace binecuvântate; dar searbăde ați reinviat viața de aventură, care altădată făcea farmecul carierei militare și, într'un timp când n-aveați prilej să cuceriți provincii, ați cucerit văzduhul — cu tot atâtea primejdii, și tot atâtea curaj.

Vă aduc acum mulțumirile M. S. regelui, care m-a însărcinat să vă pui la piept „Virtutea Militară”, răsplata vitejiei.

Apoi în numele regelui le-a înmănat decorațiunile următoare: maior Macri „Steaua României”, locot. Bigescu, Capșa, Istrati și Zorileanu și sublocot. Negrescu și Protopopescu „Virtutea Militară”, locot. Boiangiu, locot. mecanic Popovici și sublocot. Druțu „Coroana României”.

În timpul distribuirii, trupele au prezentat arma, iar muzica militară a intonat imnul regal.

Emoțiunea stăpânea toată mulțimea și trupa.

După distribuirea decorațiilor trupele s'au așezat în ordine de defilare și sub comanda dlui locot. colonel C. Teodorescu, au defilat înaintea dlui ministru de război împreună cu ofițerii aviatori.

Publicicul a aclamat pe aviatori și trupa.

După defilare, au făcut zboruri în jurul câmpului d-nii locot. principe Bibescu, locot. Capșa, sublocot. Protopopescu, Negrescu și inginerul Vlaicu, al cărui aparat cu elice noni, a dat aseară o viteză medie de 90 km. pe oră.

Felicitările primite de aviatori au fost numeroase și pline de entuziasm.

Seara, principele Bibescu și monoplanistii au fost sărbătoriți la Capșa de mai mulți prieteni între cari d-nii Gr. Greceanu, Al. Ghica, N. Cerechez, Popovici, Bălănescu și alții.

Biplaniștii s'au intrunit la o agapă intimă la care au participat mai mulți ofițeri superiori din geniu.

Rectificări. Aflăm că sfințirea bisericii din Gemesig, nu se va face în ziua de 30, dupăcum anunțasem, ci în ziua de 26 noemvrie n.

— În n-rul 243 al ziarului nostru, s'a stre-căteva greșeli de tipar, în foiletonul: „Furtul unui tablou”. Astfel trebuia citit: Paul Potter în loc de Potier; Snyders în loc de Tnyders; d-na de Récamier în loc de Rócamier; Pausin în loc de Passin; L'Illustration în loc de L'illustration.

Părechea regală engleză în Egipt. Din Port-Said se anunță: Regele Georg și Khedival și-au făcut unul altuia vizită. Regele a primit în audiență pe prințul turc Lia Eddin, care a predat scrisoarea sultanului. Lordul Kitchener viceregele Egiptului a prezentat regelui Angliei pe ministrul președinte englez și pe mai mulți onorațiori. Seara s'a dat un banchet în onoarea oaspeților pe bordul vaporului Medina.

Suffragettele răsboinice. Eri seară în Londra suffragettele au organizat o mare demonstrație contra guvernului și parlamentului pentru că în noul proiect al legii electorale dreptul de vot al femeilor nici nu se amintește cel puțin. Jandarmeria a ocupat palatul camerei, ca să țină la distanță pe demonstrante. Suffragettele au încercat să intre cu forța în parlament — însă au fost prea puțin bărbate ca să se poată împotrivi jandarmilor, cari s'au purtat puțin cavalereste cu răsboinicile femei.

Mai mult decât o sută au fost rănite. Cu toate acestea suffragettele n'au capitulat, ci scoțând pietrii din pavaj au aruncat în camera comunelor și în diferitele ministere spărgând geamurile.

Instalarea noului protopop a B.-Comloșului. Din B.-Comloș ni-se telegrafiază, că ieri a avut loc aci instalarea d-lui Mihai Păcățianu, noului protopop al B.-Comloșului. Despre această

serbare frumoasă vom da raport amănunțit în numărul viitor al ziarului nostru.

Mașină de sburat la înmormântare. Ieri a fost îngropat aviatorul Pietschker, acel care sămbătă căzând din sbor la Johannistal și-a pierdut viața. A fost petrecut de toți tovarășii săi aviatori, cari cu inimile frânte de durere și-au luat ultimul adio. Când însă coborau cosciugul în groapă deodată atenția tuturor se îndreptă în sus. Un aeroplan se apropia de locul îngropării cu o iuteală amețitoare. În aeroplan se afla aviatorul Witte. În înălțime aeroplanul părea a se fi oprit un moment tocmai deasupra mormântului apoi cu o iuteală mare a scoborit până la 15--20 metri de unde a aruncat o cunună frumoasă; s'a înălțat iar și a sburat în Johannistal. Cununa a căzut tocmai pe cosciug: un rămas bun a venit de sus celui ce de sus căzuse.

Recordul unui pianist. În orașul South Bethlehem un pianist cu numele Harry A. Beunet a stabilit un nou record de execuție, cântând 27 de ore 46 de minute și 3 secunde fără întrerupere la pian. După ce însă a câștigat rămășagul a leșinat și purtat pe brațe a fost dus din sală.

Farmacist român. Domnul Nicolae Manta, de origine din Sighișoara, s'a stabilit în Șeitin, comitatul Cenad, preluând farmacia d-lui I. Petroviciu.

Rugăm pe românii din Șeitin și jur să sprijinească pe unicul farmacist român din comitatul Cenadului.

Taxă pentru celibatari. Pilda dată de principatul Reuss a fost urmată de marele principat Mecklenburg Schwerin. Camera deputaților din Mecklenburg în ședința ei de alaltăieri a votat cu mare majoritate de voturi un proiect de lege, care stabilește o taxă de 25% (impozit supletoriu) pe fiecare bărbat neînsurat, care a trecut peste 30 de ani. Excepție se face cu aceia, cari nu și-au întemeiat familie, pentru că sunt siliți să-și susțină părinții sau frații neputincioși.

Președintele de republică San-Domingo ucis. Ramon Cacerest, președintele republicei San-Domingo a fost ucis. Cacerest din 1906 până în 1908 a ținut locul precedentului președinte al republicei. El a fost ales în anul 1908.

Impăratul Wilhelm și ofițerul evrei. În ședința de ieri a asociației imperiale evrești deputatul evreu Kassel a adus la cunoștința asociației, că din loc competent i-s'a raportat următorul caz caracteristic:

Un sublocotenent evreu aștepta cu tot dreptul ca în curând să fie numit locotenent.

Comandamentul militar a fost contra numirii, pentru că dupăcum se știe, în toată armata germană de tot sunt 6 evrei ofițeri în rezervă.

Auzind împăratul Wilhelm de acest caz, a erupt furios zicând: Motive confesionale nu pot fi considerate de piedecă, ca un sublocotenent bine pregătit și corespunzător să fie numit de ofițer în rezervă.

Desvalirea bustului profesorului Manolescu. În amfiteatrul spitalului Colțea s'au adunat vineri la orele 4 p. m., toți profesorii facultății de medicină și mulți studenți pentru a serba desvalirea bustului regretatului profesor dr. Manolescu.

Erau de față și familia defunctului, precum și d. C. C. Arion, ministrul cultelor și instrucției, d. dr. Bărdescu și d. Ioan Kalinderu.

Solemnitatea s'a deschis la orele 4 și jum. sub președinția decanului facultății, d. dr. profesor Toma Ionescu.

Bustul în bronz al d-rului Manolescu stă în fața catedrei din amfiteatru, iar alături o splendidă coroană, din partea direcțiunii serviciului sanitar.

Primul a vorbit d. profesor dr. Toma Ionescu în numele facultății de medicină.

D-sa a arătat activitatea profesorului Manolescu ca profesor, spunând, că el a creat învățământului oftalmologiei.

A creat elevi și metode de leuire a uneia din cele mai grele boli: conjunctiva granuloasă.

A făcut apoi biografia defunctului arătând, cum din fiu de țaran, mulțumită muncii și voinței a răușit să ocupe loc de cinste la facultatea de medicină.

A terminat spunând, că profesorul Manolescu poate dormi somnul vecinic în pace, întru cât operile lui sunt continuate de elevii ce i-a lăsat în urmă.

D. C. C. Arion, ministrul instrucției e foarte fericit, că se găsește în mijlocul profesorilor facultății de medicină pentru întâia oară.

Aduce elogii lui Manolescu, pe care-l cunoaște ca un mare savant.

D. dr. Bărdescu ia cuvântul în numele direcției serviciului sanitar laudând pe dr. Manolescu.

D. dr. Sion vorbește în numele „Asociațiunii medicilor” și laudă calitățile superioare ale d-rului Manolescu.

Studentul doctorand Nițescu, președintele societății studenților în medicină, arată pe dr. Manolescu care a fost fondatorul societății în mijlocul unei lipse fără margini.

Cel din urmă vorbește d. dr. Stănculeanu. D-sa este succesorul catedrei d-rului Manolescu și cu ocazia aceasta își face cursul de deschidere, amintind cu cuvinte elogioase pe Manolescu ca profesor.

Solemnitatea s'a terminat la orele 5 și jum.

Făgărașul terorizat de bandiți. Pe la mijlocul lunii octomvrie vicecomitele comitatului Făgărașului a primit dela ministerul de interne o adresă prin care ministerul făgăduiește un premiu de 2000 cor. aceluia care va preda autorităților pe cei patru bandiți cari cutreeră de câțva timp această regiune, comițând numeroase jafuri și nelegiuiri.

Cei patru bandiți se numesc Andreas Budak, Gheorghe Fulga, Ioan Morărescu și Nicolae Nera.

Cei dintâi doi fuseseră osândiți în România la 16 ani muncă silnică, pentru că acum doi ani ucisese și jefuise pe diriginta unui oficiu postal românesc și făptuiseră, afară de asta, numeroase alte crime și furturi.

Incurând însă ei reușiră să evadeze din închisoare și de atunci se află în Ungaria unde terorizează populațiunea de prin comitatul Făgărașului.

Jandarmeria locală nereușind până acum să prindă pe bandiți, ea fost întărită considerabil, 300 de jandarmi au făcut o razie în munții Făgărașului, însă fără rezultat, de oarece bandiții sunt mereu ascunși de populațiune.

În ziua de 28 octomvrie jandarmii au împușcat, într'o luptă, pe Nicolae Nere.

Morărescu, care, are o amantă prin partea locului a venit de multe ori foarte aproape de jandarmii cari îl urmărea, dar fiind foarte dibaciu n'a putut fi încă prins de jandarmi.

Șase comune al comitatului Făgăraș sunt sub stare de asediu.

Și ceilalți bandiți își fac aproape în fiecare noapte apariția pe la casele concubinilor lor; totuși n'au putut fi prinși până acum.

Incendiul cu piesa „Cadavrul viu”. Ziarele din Lemberg publică următoarele amănunte primite din Moscova cu privire la incidentul provocat de reprezentarea pe scena teatrului de acolo a piesei „Cadavrul viu” de Leon Tolstoi.

Se știe că această piesă, care se reprezintă acum pentru primădată, a fost găsită printre manuscrisele postume ale lui Tolstoi.

Azi însă cunoscutul publicist Soloviev publică o declarațiune prin care afirmă că piesa „Cadavrul viu” nu e scrisă de Tolstoi, ci de dânsul și că ea fusese supusă în 1889 aprecierii lui Tolstoi la care a rămas de atunci.

Soloviev cere acum o despăgubire de 10.000 ruble în favoarea instituției „Impărăteasa Maria”, și își rezervă pe viitor toate drepturile legate de calitatea sa de autor al piesei.

Cutremurul de pământ din R.-Vâlcea. În R.-Vâlcea s'a simțit vineri seara un puternic cutremur de pământ. Prin case obiectele s'au cutremurat provocând o adevărată panică.

Funcționarii prefecturei s'gduiți pe la mesele lor de lucru au părăsit înspăimântați birourile.

La hotelul Stănescu de pe bulevard panica a atins culmea. Toți pasagerii având impresia, că se prăbușește clădirea au fugit alarmați din camerele lor.

Un servitor a căzut de amețea stând în picioare.

Pe valea Lotrului cutremurul însoțit de mari sgomote subterane, a fost îngrozitor.

Se afirmă că ar fi și victime ome-nești.

Tolstoi. Se împlineste anul de când întreaga omenire a înregistrat trista veste a morții apostolului din Iasnaia-Poliana, a contelui *Leon Tolstoi*.

După ce se anunțase de atâtea și atâteaori că marele romancier și apostol a încetat din viață pe când el trăia, lumea nu mai avea încredere în versiunile ce circulau în jurul morții sale, până în ziua do 6 nov. anul trecut, când faptul morții a fost înadavăr confirmat.

Ultimele momente ale lui Tolstoi au fost într'adevăr senzaționale. Apostolul din Iasnaia, predicatorul uoiei noi evanghelii, presimțindu-și sfârșitul, a fugit dintre ai săi, ca să moară ca un pustnic... Și a murit astfel!

Opera lui Tolstoi trăiește însă pentru vecie și comemorarea morții sale înseamnă un prilej de a reîmprospăta în amintirea fiecăruia marele ideal al acestui apostol al binelui și al dreptății.

Sultanul Zanzibarului chemat în judecată. Prin intervenția unei comisii rogatorii, tribunalul din Frankfurt a dat curs reclamației făcută de un comerciant de haine din localitate, împotriva sultanului Zanzibarului, care dupăcum s'a anunțat, ar fi abdicat în favoarea fiului său.

Suma cerută e de 1378 mărci.

Recordul de viteză. Recordul lumii de viteză a fost bătut de aviatorul Weymann care a parcurs 300 de klm. distanța Reims-Ami-Amiens și înapoi în două ore și jumătate cu o viteză mijlocie de 117 klm. pe oră.

Weymann pilota un monoplan Nieuport, care luă parte la cursa finală a concursului militar de aviațiune din Reims. Mai erau 6 concurenți. Weymann a reușit să străbată distanța indicată, ducând cu sine trei pasageri și o încărcătură de 300 kilograme.

Achim acuzat. Se știe, că sentința de achitare a fraților Zsilinszki a fost nimicită de către curtea de casație. Curtea cu juri din Budapesta a fost însărcinată cu aducerea unei alte sentințe în procesul ucigașilor lui Achim și aceasta se va și desbata peste vre-o câteva săptămâni.

O știre sosită din Alba regală cuprinde lămuriri neașteptate pentru procesul Achim-Zsilinszki, — dacă știrea va fi adevărată. După această știre, lucrătorul dela calea ferată Tauser Mór, a declarat jandarmeriei, că el acum câțiva ani a fost însărcinat de Achim să ucidă pe Andrei Zsilinszki. A primit 100 coroane bani de tren și a fost asigurat, că Achim se va îngriji ca după crimă imediat să fie făcut nevăzut.

El însă nu s'a ținut de angajament. Achim l-a făcut atent de aceasta prin două scrisori cerându-i să-i înapoieze și cele 100 coroane.

Ieri Tauser a predat fraților Zsilinszki scri-

surile lui Achim spunând, că n'a făcut lucrul acesta mai înainte de teama de a fi pedepsit și el.

Pentru flota germană. După o știre din Berlin, ministru de marină va cere acordarea unui credit extraordinar de 350 milioane mărci pentru sporirea flotei germane. Se anunță că poporul german supus și acum la dări grele, va protesta energic contra noilor înarmări, cari tot pe spatelul lui se vor face.

Nenorocirea de lângă gara Cotroceni. O groaznică nenorocire pe calea ferată s'a întâmplat la o depărtare de câteva sute de metri de gara Cotroceni, în România.

Un muncitor — a cărui identitate nu a putut fi stabilită — pe când mergea pe linie, probabil pentru a se duce acasă, a fost surprins de un tren de marfă și omorât pe loc.

Cadavrul a fost descoperit de către un acar care făcea revizie pe linie. Nenorocitul muncitor avea mâna dreaptă tăiată din dreptul umărului, iar capul îi era complect zdrobit.

Asasinatele politice din Constantinopol. Ziarul „Daily Mail” din Londra află din Constantinopol că patru distinși membri ai comitetului tinerilor turci au fost găsiți asasinati.

Autorii asasinatului sunt albanezi.

Moartea lui Constantin Cristomanos. Din Athena se anunță încetarea din viață a lui Constantin Cristomanos, care a fost timp de ani de zile lectorul împărătesei Elisaveta și profesorul ei de limba greacă.

Cristomanos s'a ocupat cu literatura și a tradus numeroase opere din limba greacă în limba germană și din cea germană în grecește.

După moartea împărătesei, Cristomanos, care a însoțit-o în mai toate localitățile a publicat o carte pentru glorificarea ei.

Apariția unui al doilea volum a fost împiedecată de cercurile curței.

De atunci Cristomanos a plecat la Athena, unde a fondat un nou teatru pentru care a scris și mai multe piese.

Mare furt de valori într'un tren din Franța. Numeroși saci de depeși cari conțineau sume importante destinate pentru India și Extremul Orient au fost deschiși vineri noapte în trenul poștal între Paris și Marsilia.

Valisa diplomatică franceză destinată ambasadei din Constantinopol a fost găsită neatinsă. Nu se poate ști exact valoarea sumelor.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(68)

— Urmare. —

XXXVI. In Alpi.

Caii și targa d-șoarii bolnave, steteau gata. Sprijinită de părintele și de cameristă dânsa ieși pășind încet și tremurând din casă. Era învălțată în cojoace și mantale și capul plecat în jos îi era ascuns într'un văl verde și înfășurat în mărâmi albe. Din toată fața nu se vedea decât un ochi închis de jumătate. O așezară cu băgare de seamă în scaunul întepenit între ruzi. Dânsa grăi cu tovarășele sale câteva cuvinte cu vocea răgușită. Acestea se urcară apoi cu ajutorul lui Flavian fiecare pe câte un cal și porniră însoțiți de patru țărani voinici, cari duceau bagajele, targa și purtau caii.

Înainte încet prin livada acoperită cu iarbă măruntă în sus pe coasta muntelui. La început schimbau numai rar câte-o vorbă, fiecare era ocupat cu gândurile sale proprii, fiind încă sub impresia evenimentelor teribile despre cari aflaseră abia mai adineauri.

Din ce urcau însă mai în sus și se întărea într'înșii conștiința siguranței lor, din aceea părea a se împăca mai mult cu starea lucrurilor, căci în aceeași vreme vedeau, că oamenii înșiși sunt cauza nenorocirilor și se mângăiau cu nestatornicia lucrurilor în lume.

Lui Flavian îi părea bine știindu-l cel puțin pe bătrânul său amic pater Gregorius la adăpost. Încet-încet își reveni în fire și fu iarăși în stare să privească ușurat în jur de sine și să se bucure de de frumusețea zilei de mai și de razele soarelui, cari scâldau în lumină păreții masivi ai stâncelor și cleanțurile ascuțite ale munților, cari în măsură ce înainteau dânsii deveneau din ce în ce mai impunătoare.

Astfel ajunse societatea la fiorosul Multăr, o crăpătură de opt picioare de largă, ai cărei păreți cădeau vertical în jos formând o prăpastie înfiorătoare, din adâncul căreia abia se deslușia spumegarea turbată a unui pârâu furios de munte. Unul câte unul și cu mare băgare de seamă trecură pe lespede îngustă de piatră, ce forma puntea peste prăpastie.

Nu peste mult ajunseră prin Alpul Narasca la stâncile și cleanțurile bătute de vânturi ale muntelui. Kaunen în umbra căruia se afla o colibă, care altădată servea drept adăpost turmelor și păstorilor, acum însă darăpănată de vijelii cum era mai de grabă fugeau cirzile de ea. Liniștea mortală domnea acum în jurul ei și nu se zăreau nici turme nici păstori în preajma ei. Mai sus pe coștișă din ce în ce mai prăpăstioasă a muntelui

Bibliografie

—x—

A apărut

„LA MASA CALICULUI”

Schițe și nuvele

de

Caton Theodorian.

Se găsește la toate librăriile din Ardeal pe preț de 1 cor. 50 fil., sau la autor, București, str. G. D. Pallade 49, în schimbul costului plus 10 fil. porto.

*

La comande să se alăture și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

Psihologia precedată de Somatologie și urmată de logica elementară de dr. Pipoș 2.40
Brătescu-Voinesti, Neamul Udreștilor, schițe și nuvele —.30
Zamfirescu D., Lydda, nuvele —.60
Farfaut, „” —.30
Gorki M., Scene din viața vagabonzilor, trad. de Carp —.60
Andreiev L., Anatema, piesă, pentru care Sinodul rus l-a escosmunicat pe autor din biserica creștină —.60
La Librăria diecezană din Arad se află de vânzare:

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmuța.

Consultațiuni dela orele oreln 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

dispărea aproape de tot verdeața, lăsând să se vadă numai pietrișul și molozul stărp, în care zăpada topită, ce se scurgea de pe vârf își tăiasse brazde adânci.

Totul era pustiu, stărp și sur la înălțimile acestora amețitoare.

Încă jumătate de oră și societatea urcă și cele din urmă trepte pe coasta muntelui. Călăuzele se opriră aici ca să odihnească caii și spre a face pregătiri pentru coborîrea pe coasta nordică a muntelui.

Uli Goin și vesela sa tovarășă, cari păreau că se înțeleg mai bine decât stăpânii lor, — erau ocupați într'acestea să pregătească din proviziile aduse dejunul rece. Un bloc lat de piatră ținu loc de masă, la care luă loc d-șoara Paulina și Flavian. În acelaș scop se mai aduse încă o piatră din depărtare destul de considerabilă pentru nenorocita bolnavă, care era obiect de compătimire al societății întregi.

Dânsa dejună singură la această masă servită exclusiv de d-șoara de Stetten, care trebui să-i scoboară câteva legături de pe obrazul rănit, căci servitoarea se întoarse cu scârbă de către dânsa.

Flavian și Paulina își terminară dejunul lor luat aproape de vârfurile celor mai înalți Alpi și după-acei udară cu o sticlă de Bordeaux din pivnița claustrului. Mânați de dorința de a se cunoaște cât mai de aproape și de a-și putea vorbi odată neturburați între patru ochi, se ridicară spre a face o plimbare.

(Va urma)

Se cercă

un candidat de avocat

într-o cancelarie advocațională din provincă.
A se adresa administrației „Românului”.

Caut

un candidat de avocat

cu praxă bună pe 1 Decembrie. Condiții foarte favorabile.

Dr. Alexandru Morariu,
advocat Ibașfălu (Erzsébetváros).

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, croitor român în Cluj strada Jokai No. 2!

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte

recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrierului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta eu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DĂNIEL

Intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări
: în bransa aceasta. :

Face și execută planuri
de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloceste mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

∴ Telefon Nr. 671. ∴

**PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET
LEONH. SCHULZ**

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

GEL MAI MARE DEPOSIT DE
MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII
PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER
No. 11 și 16.

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865

Birou de informații!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referențul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III 19.

**Desfacere de
prăvălie!!!**

Marfa din magazinul meu
voi vinde-o

cu prețuri foarte reduse.
Desfacere autorizată s'a
început de câteva zile.

**In săptămâna
asta se vinde:**

mănuși de pieleglacé
pentru dame,
specimene fine, negre, albe
și colorate.

Părechea **75** cr.

**Stofe pentru
costume și haine**

negre și în toate colorile.

HOFFMAN SÁNDOR

A R A D, (Palatul teatrului).

Pânze și șifonuri

Confecție pentru dame
și fete. — Covoare,
perdele, plapome, blănării.

Se vând

cu prețuri uimitoare de
ieftine, până ce se va
desface asortimentul

Flanele tenis fine în
preț de 25 cr. Flanele
de dame în toate
colorile.

**Rog priviți ga-
lantarele mele!!**

ASSAEL

Telef: 835

IACOB și FIUL**Arad, drumul Radna 23.**

Fabrică de mașini, motoare,
instrumente și mașini agri-
cole. Lifturi de povară. — Pla-
nuri și preliminarie gratuit.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în culoare galbină și neagră cu 16 ceroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se execută încă în aceeași zi.

25 (11)

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

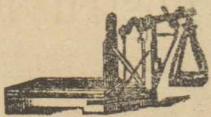
Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant și cu prețuri moderate orice fel de lucrări în bransa de lăcătușie precum: ferăriile la clădiri, zăbrele la morminte și pregătiri și reparaturi solide de cântare. Cu preliminare de spese servește gratuit.

:: Contând la binevoitorul sprijin, rămân ::

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

Centrala: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér Nrul 1 (Paiatul Mocsonyi).

Filialele: :: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Delta. ::

Capital propriu 1,500.000 cor. Depuneri 5,000.000 cor.

Telefon: Centrala, Direcțiunea: Nrul 510. :: :: Contabilitatea: Nrul 1149.

„ Filiala Buziaș Nrul 10. Filiala Recaș Nrul 14. Filiala Ciacova Nrul 16. Filiala Delta Nrul 26.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administrează depuneri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese, fără nici o detrageră.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10.000 cor., după starea casei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în servițiul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitări, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.